

בעזה"י

שירת התורה

פרשת אחרי – קדושים

תשפ"ה

שנה ה' גליון 245

תוכן העניינים

טו	סמיכות חיוב חוץ לפרשת יוה"כ
טו	שעיר המשתלח הוא קרבן חוץ
טו	שעיר המשתלח אי הוי כקרבן
טז	שעיר המשתלח דומה לקרבן גוי
טז	חסד ה' שישראל דרים בין גוים גרועים
יז	פרשת קדושים
יז	דרשה לבר מצוה
יז	קדושה אינו לפרוש מגשמיות לגמרי
יח	מורא אב ואם וש"ק הוא עצה לאיזון בין רוחניות וגשמיות
יח	המפגל אינו מבין ענין הקרבן
יח	חסרון בהרגשת אחוה מקרי שנאה
יח	ואהבת כלל גדול בתורה
יט	ג' שיטות בקיום מצות ואהבת
כ	בענין אופנים חדשים בכלאים בזמנינו
כ	דברי הרמב"ן בטעם איסור כלאים
כ	בערבב שלא בצורת הרבעה והרכבה ממש
כ	חילוק בין הרבעה והרכבה
כ	נפק"מ לענין הנדסה גנטית
כא	נפק"מ בפעולת האבקה
כא	סתירה בשיטת הגרשז"א זצ"ל
כא	האם יש איסור מצד שינוי במעשה בראשית
כא	בענין השתלת לב
כב	בהא דחילק הפסוק בין האיסורים
כב	איסור כלאים שייך לאהבת חברים
כב	המערב דברי קבלה עם פסקי הלכות עובר משום כלאים
כג	דברי מרן החת"ס בזה
כד	בענין הפטרת פרשת קדושים

ג	פרשת אחרי מות
ג	עבודת יו"כ בזכות נדב ואביהוא
ג	השושנה מציל את הפרדס
ד	השמירה וההגבלה מביא הקדושה
ד	יו"כ בחינת בע"ת ומשפיע כפרה על כל השנה
ה	שמו של הפרשה אחרי מות
ו	צירוף שם קדושים לאחר מות
ו	נדב ואביהוא היו תאומים ויום לידתם בר"ח ניסן
ו	בענין שי' הגר"א שאהרן הי' יכול ליכנס כל יום
ח	עיקר קדושת יוה"כ בצורת השתוקקות
ח	הא דמזכירין ענין יוה"כ כל יום
ח	העסק בעניני יוה"כ ובטעם שנקרא המס' יומא
ח	כוחו של רשב"י כאהרן הכהן
ט	רק כהני בית ראשון היו בבחי' אהרן
ט	הקפידא על גחלי אש ממזבח החיצון
ט	החילוקים בין קטרת דיו"כ וקטורת שבכל יום
י	בכל השנה ליכא עבודת הולכה
י	דין שיתמלא כל הבית עשן
י	חיוב מיתה בחסרון מעלה עשן בכל השנה
יא	אי הגחלים דיו"כ הם מגוף הקטרת
יא	קטורת כל יום מדיני המזבח וקטורת דיו"כ מדיני העבודה
יב	ונשלמה פרים לענין קטורת בכל יום
יב	הכנה לל"ג בעומר
יב	תורתו של רשב"י מגן לנו
יג	הראשונים שעסקו בתורתו של רשב"י לפני פטירתם
יד	חיוב חוץ בקדשי עכו"ם לדעת רבי שמעון
יד	שיטת ר"ש דקרבן גוי שאני בעיקר קדושתו
טו	קרבן גוי אין לו שורש למעלה

יתכן שברביעי אחה"צ יעודכן

לתגובות להנצחות ולקבלת הגליון במייל

שמעון יצחק ראקאו 0527614717

syarakow79@gmail.com

פרשת אחרי מות

הנה פרשה זו נקראת פרשת "אחרי מות" [ולא "אחרי"]¹ וכלשון הגמ' גיטין ס. - "אחרי מות" והוא ע"ש שהי' אחרי מות שני בני אהרן, ולכן הזהירו הקב"ה לאהרן שלא יבא בכל עת אל הקודש שלא ימות כדרך שמתו בניו. ויל"ע למה יקרא כל הפרשה ע"ש מצב של בדיעבד של אחרי מות בני אהרן, הרי עיקר תוקף הפרשה הוא קדושת עבודת יוה"כ, והו"ל להיות נקרא ע"ש יו"כ ולא על דבר צדדי שהוא רק היכי תמצוי להפחידו שלא יכנס תמיד, ומה גם שלא נקרא ע"ש בני אהרן, רק על המצב של אחרי מות משמע שיש ענין מסויים בהא דהוא אחרי מות הצדיקים. גם יל"ע דחלק מהפרשה מיירי בענין שחוטי חוץ ואיסורי עריות ומה זה שייך לקדושת היום דיו"כ. [גם הקריאה ביו"כ הוא בענין עריות]

והנה ברוב שנים אחרי מות ופרשת קדושים מחוברים זל"ז וכנר' ששייכים זל"ז וצל"פ השייכות.

הנה שם פרשה שני' הוא פרשת קדושים, ע"ש שהקב"ה רוצה שנהי' קדושים, ותוכן הפרשה לא מיירי כ"כ בעניני קדושה ופרישות, רק בעיקר בעניני בין אדם לחברו, ועוד עניני פיגול ועוד ענינים ולמה נקרא כל הפרשה קדושים. [ראה השלמה לזה בתחלת פרשת קדושים]

ונקדים בעז"ה כמה הערות על פסוק ראשון:

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבם לפני ה' וימותו: [ט"ז א']

א: ויאמר ה' אל משה אחרי מות וברש"י וגו' לא כתוב כלל מה אמר הקב"ה למשה ובפסוק שני מתחיל עוד דיבור וא"כ מה אמר בפסוק ראשון.

ב: אחרי משמע מופלג ואחר משמע סמוך, וקשה דהרי שמנה פרשיות נאמרו בו ביום ואחד מהם פרשה זו כמבואר בגמ' גיטין שם, א"כ הי' מיד אחרי מיתת בני אהרן, ולמה כתוב לשון מופלג וכן הקשו התוס' גיטין שם.¹

¹ ושר שלום מבעלזא תי' דהי' מוטל על אהרן להרחיקו ולהפליגו במחשבתו כדי שלא יפריע לו משמחה בשעת העבודה, ובפרט דבפנים הי' מקום מיתתם, והוסיף הגרמ"י רייזמן שליט"א דלכן על כלל ישראל לבכות עליהם כדי לסייע ביד אהרן שידע שיש מי שכבר בוכה עליהם, וכן לדורות אמר האריז"ל לבכות עליהם [כמבואר בבאר היטב סי' תרכ"א הובא במשנ"ב שם סק"ב] ע"פ תפארת שלמה דנשמת אהרן הי' נכנס עם כל כה"ג לפנים לדורות ולכן עדיין יש לנו לבכות כדי שהוא יוכל יכנס בשמחה. ובדברי יואל תי' דכיון דהיו ראויים למות כבר במתן תורה כמבואר במדרש וא"כ הו"ל כאילו מתו אז, עפ"י מהרש"א ערכין י. דמעת הגזרה כבר נקראו מתים, ונמצא דהי' זה זמן מופלג אחרי המיתה.

ג: "אחרי מות" לכ' משמע דכל הדיבור נובע רק מחמת שזה אחרי מות שני בני אהרן, ובלי זה לא הי' אומר כל הפרשה, וצ"ע הרי בלא"ה היה צריך לדעת פרטי הלכות עבודת יו"כ.

ד: בקרבם לפני ה' וגו' צ"ע הרי החטא שלהם לא הי' הקירבה לפני ה' גרידא רק רשימה של חטאים שכבר ידענו מפ' שמיני, וכאן מבואר דעיקר הסבה שמחמתו מתו היה עצם הקירבה לפני ה'.

הנה ברש"י כתב משל לחולה שנכנס אצלו רופא, א"ל אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, בא אחר וא"ל אל תאכל צונן ואל תשכב שלא תמות כדרך שמת פלוני, זה זורז יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן. וצ"ע וכי בלי אזהרה מצד בניו יהי' חשש שאהרן יעבור על ציווי מפורש. ועוד הרי זה כתוב בפסוק שני ואל יבוא בכל עת אל הקודש ופי' רש"י שלא ימות כדרך שמתו בניו וא"כ למה הכניסו המשל בפסוק ראשון.

עבודת יו"כ בזכות נדב ואביהוא

והנראה בעז"ה בהקדם דברי השפ"א כי באמת הי' בזה נסיון גדול לאהרן, כי לא בחנם מסרו נפשם נדב ואביהוא אשר היו צדיקים גדולים ועשו בזה תיקון גדול לכלל ישראל, אך שהיה חסרון במעשיהם כמ"ש חז"ל, ונראה כי זכו בני' לעבודת יוה"כ על ידיהם, לכן קורין הפרשה ביו"כ² [כן נראה לי אם רצון הש"י] לכן נתקנא בהם משרע"ה באמרו הם גדולים ממני וממך, ונוכל לפרש "ולא ימותו" הוא בכלל האזהרה כי הי' אפשר שימסור אהרן נפשו לכנוס אף שימות, לכן נאמר לו אל יבוא ולא ימות כי רצון המקום שיחי', והנה כל אדם א"י לכנוס לק"ק ואהרן הי' יכול אלא שנאסר לו לכנוס והי' נסיון גדול, לכך הוצרך להזהירו כ"כ. [תרל"ו]

השושנה מציל את הפרדס

עוד כתב על דברי מדרש עה"פ כשושנה בין החוחים "משל למלך שהי' לו פרדס נטוע שורה של תאנים ושל גפנים ושל רמונים ומסרו לאריס, וחזר לאחר כמה ימים ומצאו מלא חוחים ודרדרים ורצה להחריב כל הפרדס, והציץ בפרדס וראה בו שושנה אחת של ורד, נטלה והריח בו ושבת נפשו עלי' אמר המלך בשביל שושנה זו

² חידוש זה כ' גם בארץ צבי [קוויגלוב מוצאי יוה"כ תרפ"ה עמ' י"ח] דלכ"כ לשון בקרבם ולא בהקירבם אש זרה, וכן למה רק בפ' זו כ' שזה הי' אחרי מות והרי הי' כמה פרשיות בתורה שניתן אחרי מות בני אהרן, ותי' דמ"ש בזאת יבוא אהרן אל הקודש היינו בכח מיתת בני אהרן שנכנסו במסירות נפש וידעו שעתידין להשרף ומ"מ לא רצו להפרד מהדבקות עי"ז נשאר הכח בישראל שהכה"ג יכול ליכנס לפנים פעם בשנה, נמצא דכל פרשה זו נתחדש רק אחרי מות שני בני אהרן ולכן רק כאן הקדימה התורה ענין זה.

עתים שא"י לקיים המצוות בפועל ממש ורק ע"י המחשבה והרצון ע"כ. [תרמ"ח].

יו"כ בחינת בע"ת ומשפיע כפרה על כל השנה

עוד כתב דממש"כ ואל יבא בכל עת אל הקודש מכאן אמרו חז"ל דבמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד, כי בכל השבתות וימים טובים א"י לכנס לפני ולפנים רק ביו"כ שהוא בחי' בע"ת שנפתח להם שער מעולם העליון, ולכ"כ במדרש [ויק"ר כ"א ג] ה' אורי זה ר"ה וישעי זה יו"כ, כי בר"ה נחתמין צדיקים גמורים לחיים אבל ביו"כ ישועה לכל העולם אפי' לחוטאים שהם צריכין ישועה, ויום הזה הוא ישועה לכל השנה לבעלי תשובה, כמ"ש ביום הזה יכפר, כי כל כפרות של כל השנה הוא מיום זה, וכ"כ אחת בשנה שזה היום מכפר בכל ימי השנה, וכן דרשו חז"ל ימים יצרו ולו אחד בהם זה יו"כ, [ילקוט שמעוני תהלים רמז תתפתח] וכתוב בהם, וכן מה שדרשו חז"ל דקאי על הים הוא ג"כ מטעם דהי' ישועה לכל הדורות וישועה ה' ביום ההוא, ולכן אומרים זה בכל יום, וגם מה שדרשו ולו אחד בהם על שבת הוא ג"כ ברכה על כל ימות השבוע. [תרס"ד]

היוצא מכל דברי השפ"א דבעצם בני אהרן עשו כאן תיקון גדול ומסרו נפשם בקרבתם לפני ה' ועי"ז גופא המשיכו קדושת יו"כ, וגם אהרן הי' בעצם ראוי ליכנס לפניו בכל עת, ולכן הי' לו נסיון גדול למסור נפשו ליכנס גם אם יהי' ע"מ למות, אולם גילה כאן הקב"ה רצונו שרוצה שיחי' דוקא, ועבודתו להמשיך הקדושה יהי' בדרך ריחוק ולא בדרך קירוב, דהיינו שעיקר תכלית כלל ישראל בבריאה הוא להמשיך הקדושה בכל המקומות, והבריאה נעשה מקום מקולקל ע"י הגוים והרשעים, והצורה איך להמשיך הקדושה הוא ע"י התגברות על כל בחי' הערוה והטומאה, ויש ג' בחי' של המשכת הקדושה בעולם שנה ונפש ובכל אלו צריך שיהי' מוגבל, בעולם דוקא במקום מסויים כביהמ"ק בזמן דוקא ביו"כ, ובנפש דוקא בכה"ג או עכ"פ באכילת קדשים דוקא כהנים, ויש לשמור שלא יתפשט הקדושה ומאידך להמשיך הקדושה עד מקום שיוכל, ולכן יו"כ הוא רק פעם אחת בשנה וע"י השמירה וההכנה ליום זה, בזה גופא ממשיכים הארה לכל השנה, וכן באכילת קדשים בזה ששומרים שלא יאכל יותר מהזמן המוגבל ממשיכים קדושה למאכלים, וכן בזה שיש רק נפשות מסויימים שיכולים להכנס לפניו ולאכול קדשים מסויימים בזה גופא ממשיכים קדושה לשאר הנפשות. וכיון דיו"כ הוא זמן ישועה לכל העולם וצריכים להמשיך הארת וכפרת יו"כ לכל השנה, לכן הי' עבודת אהרן דוקא בדרך ריחוק דהיינו שלא יכנס כל השנה, וע"י עבודת ההכנה וההשתוקקות בזה גופא יוכל ליכנס

ינצל כל הפרדס, כך כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל תורה, לאחר כ"ו דורות ראה העולם מלא מים של דור המבול והפלגה ואנוש, רצה להחריבו שנ' ה' למבול ישב, ראה בו שושנה אלו ישראל ונטלה והריחה, בשעה שנתן להם עשרת הדברות ושבת נפשו עלי' בשעה שאמרו נעשה ונשמע, אמר הקב"ה בשביל שושנה זו ינצל הפרדס, בזכות תורה ישראל ינצל העולם" ופי' שפ"א דישאל נשלחו בעוה"ז להמשיך הקדושה בכל המקומות המקולקלים, וכל מה שבנ"י זוכים אל הקדושה הוא ע"י שמתגברים על הקליפות וגשמיות הטבע.

השמירה וההגבלה מביא הקדושה

וז"ש בריש פ' קדושים כ"מ שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, דע"י גדר ערוה עצמו זוכין למצוא הקדושה, וכל המצוות הכתובים בפ' קדושים הם עצות למצוא הקדושה, דיש קדושה בעולם שנה נפש, ובמקום הוא ביהמ"ק שמאיר בכח המקומות, ושבת ויו"ט הוא בזמן, וכן כהן גדול בנפשות, וכל הג' צריכין גדר ערוה ולכן כל קרבן הי' לו זמן ומקום ונפשות מיוחדים, ויש שנאכל ליום ולילה ולזכרי כהונה ולפנים מן הקלעים, ויש שנאכל לב' ימים ולכל אדם וכל מקום, ולכן אין מביאין קדשים לבית הפסול גם לא למעט באכילתן כיון דכח קדושה דשלמים יכול להתפשט לב' ימים אסור למעט התפשטות הקדושה וכן להיפך בנותר דיש לשמור הקדושה בזמנו ומקומו.

וכן הוא ענין אל יבוא בכל עת אל הקודש בזאת יבוא היינו דבזה עצמו שאל יבוא בכל עת בכח זה עצמו יוכל לבוא אל הקודש,³ כי פעמים התגלות הקדושה הוא בדרך קירוב ופעמים בדרך ריחוק, כי הנה עבודת יוה"כ הי' הכנה על כל השנה כדכתיב אחת בשנה, [שמות ל י] וביו"כ הי' בהתגלות וכל ימות השנה נמשך הארה מעבודה זו ע"י השמירה דאל יבא בכל עת, וז"ש במדרש⁴ שאמר הקב"ה למשה כי לא נדחה ח"ו אהרן רק שיכנס כסדר הזה, פי' שכך צריך להיות בכל עת כפי הסדר המיוחד לו, ולכ"כ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם [לקמן י"ח ה'] ולא כתוב ויחיה בהם דהמצוות נותנין חיות גם לפניהם, כי יעשה לשון עתיד ע"ש המחשבה שע"י התשוקה וההכנה אל המצוה זוכין מיד להמשיך החיות, ושמרתם זו משנה מה שלומדים ע"מ לעשות, כי יש

³ גם באור החיים הק' ד"ה בכל עת כתב דרך אם לא יבוא בכל עת אז יזכה לבוא ביו"כ, אבל כאן בשפ"א כתוב הסבר בזה דע"י עבודת השמירה וההשתוקקות בזה גופא ממשיך הקדושה לכל השנה.
⁴ עי' להלן שהעתקנו כל דברי המדרש ומה שהבאנו להלן בשם הגר"א ע"פ מדרש זה ומש"כ שם שע"פ דברי השפ"א כאן אינו מוכרח.

אל הקודש ולהמשיך הקדושה לכל השנה. וא"כ עבודת אהרן להמשיך קדושת יו"כ הי' דוקא בזה גופא שלא יבוא בכל עת. [כבר כתבנו במקו"א, דשמירה כולל ב' ענינים: עצם השמירה שלא יכשל ברע וגם עבודת ההמתנה וההשתוקקות]⁵

ולבאר ד"ז בדרך העבודה י"ל דע"ז גופא שמרגישים שקדושה זו מיוחדת לזמן או מקום מסויים ממילא ההכנה הנפשית שעושים הוא הרבה יותר, ולכן כל הקדושה הוא גדול יותר הוא פחות שכית, כדי שירגיש אימה ופחד ויכין את עצמו יותר, ואז קונה הרבה יותר קדושה, ולכן באמת גם אצלינו יו"כ משפיע עלינו הרבה כיון שזה רק פעם אחת בשנה וכל שמתקרב היום אנו נאחזים בפחד ויראה כל אחד לפי מדרגתו, וממילא זוכה לטהרת היום. וזה משפיע כפרה על כל השנה. ועצם זה שמתו בני אהרן בקרבנותם זה גופא הוסיף להרגשת הריחוק דהיינו שכל שמתקרבים מרגישים יותר יראת הכבוד ומשפיע יותר.

ויתכן להוסיף להנתבאר לעיל פ' שמיני בשם החת"ס ועוד, דיום השמיני הי' אמור להיות תיקון השלם ונדב ואביהוא היו נשמות מעולם התיקון, רק שלא הגיע הזמן לתיקון השלם ולכן מתו, א"כ י"ל דלולא הקילקול לא הי' צריך בחי' הריחוק להמשיך הקדושה, והי' אפשר להמשיך הקדושה בכל עת ובכל מצב, וכמ"ש הספורנו עה"פ בכ"מ אשר אזכיר את שמי, [שמות כ' כ"א] ורק כיון שעדיין לא הגיע זמן התיקון ובעולם יש הרבה קילקול שמוטל על ישראל לתקן, ממילא עיקר המשכת הקדושה בא מבחי' הריחוק, שהוא ע"י התגברות על מכשולות והתרחקות מערוה, ובכלל זה כל ענין ההכנה עד שמגיעים למקום או לזמן קדוש, דאז הוא זמן הבריור והתיקון כדי להגיע לקדושה ואז ממשיכים הארת הקדושה לכל המקומות ולכל המצבים.⁶

וי"ל דמצד נדב ואביהוא עדיין לא הי' לנו שייכות לקדושת יו"כ רק לאנשים גדולים כאהרן, והקב"ה רצה

⁵ אולי יש להסמין לזה ש"י רב ב"מ צג. דמשמר כעושה מעשה דמי, דהשמירה גם הוא פועל כמו עשיי. ומה ששמואל חולק שם כיון דבגשמיות השמירה רק מסלק ההיזק, אבל ברוחניות כו"ע מודי דעצם השמירה פועל כמו העשיי ורמז לדבר שמור וזכור בדיבור אחד נאמרו.

⁶ ועד"ז שמעתי על הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שמיצט ללכת לכותל המערבי כדי שלא יפגם הרגש שלו לקדושת המקום, וכן שמעתי על הגר"י שלום שכטר שליט"א שהולך שם רק ביו"ט מטעם זה, וכן רואים על הרבה בני חו"ל שיש להם הרבה יותר רגש לא"י וכשמגיעים לכאן ממהרים לכותל המערבי כמ"פ, וכן הי' אצל אבותינו ורבותינו שלא זכו להגיע לארץ הי' ההשתוקקות שלהם לא"י עצומה, וברכת כהנים בחו"ל כיון שנעשה רק ביו"ט נגשים לזה בהרבה הכנה, ונותנים כבוד והערבה לכהנים אח"כ, ובביהמ"ד של אאמור"י שליט"א בלונדון יש ספל וכלי מיוחד ונאה שמכניסים לביהמ"ד ושם כל הלויים נוטלין ידי הכהנים, ויתכן עפ"י שפ"א דאנשי גלות התקרבותם לקדושה הוא בצורת ריחוק וזה חלק מהגלות, וכמו שההתקשרות לביהמ"ק בזמנינו הוא בצורת ריחוק והשתוקקות.

שאהרן ימשיך קדושת יו"כ לכל אחד מישראל בכל מצב שהוא ולכן רצה שיהי' בדרך ריחוק דוקא, וזה הי' נסיון אהרן שלא יכנס כל יום כדי להמשיך הקדושה גם להרחוקים, וכמו שכ' שפ"א לענין כלל ישראל שע"י שהם מתרחקים מעריות בזה ניצל כל העולם וכמשל דשושנה.

ובזה יתיישבו כל השאלות בעז"ה:

א: התורה בא להדגיש שלא תחשוב דהזכרת בני אהרן הוא סתם היכי תמצוי להפחדה בעלמא, אלא יש כאן אמירה נפרדת לומר דאחרי מות בני אהרן השתנה העבודה לגמרי וזה יסוד כל הפרשה.

ב: לשון אחרי מופלג בא לרמז דמעתה גילה הקב"ה שיהי' העבודה בדרך של ריחוק ולא בדרך של קירוב.

ג: כל עיקר קדושת יו"כ בא רק מחמת שמסרו בני אהרן נפשם למות, וא"כ מיתתם הוא באמת סבת כל הפרשה ועוד כל עיקר יסוד הפרשה הוא זה שלא יבוא בכל עת, ועיקר מהלך זה הי' דוקא אחרי מות בני אהרן.

ד: לא בא התורה עכשיו להדגיש החטא שלהם, רק בא להדגיש דמהלך העבודה אצל אהרן צריך להיות שונה לגמרי, דאצל בניו עבודתם הי' בדרך קירבה לה' מיד, אבל מתו עי"ז מרוב דביקות, אבל לצורך תיקון העולם שיש בו קילקול, צריך דוקא מהלך של ריחוק, שלא יהי' בכל עת רק דרך המתנה והכנה עד שמגיעים ליום הקדוש.

ומש"כ רש"י המשל של הרופא דנר' שהי' חשש שאהרן יעבור על הציווי, א"ש דהי' נסיון גדול שימסור נפש, כדי לעשות תיקון גדול כמו שעשו בניו שהצליחו להוריד קדושת יו"כ, ולזה הקדים הקב"ה דאה"נ שעשו בניו דבר גדול אבל רצונו של הקב"ה הוא בעבודה של חיים, דהיינו שע"י עבודתו ישאר בעולם, וימשיך קדושה לכל אחד מישראל לכל המצבים ויתקן הקילקולים בעולם.

שמו של הפרשה אחרי מות

ולפ"ז יתבאר שמו של הפרשה אחרי מות דהמצב של עבודה אחרי מות שני בני אהרן הי' אחרת לגמרי וע"ז בנוי כל הפרשה שיהי' הקדושה מוגבלת, וגם נרמז באחרי מות דכל עיקר קדושת יו"כ מיוסד על מות שני בני אהרן, ויתכן דמטעם זה כ' באר"ז דבהזכרת שני בני אהרן ביו"כ יש לבכות כיון דעל ידם הי' הקדושה, וע"י שבוכין עליהם מתקשרים אל קדושתם ומטעם זה צויה

הקב"ה וכל בית ישראל יבכו את השריפה דרך ע"ז
ימשיכו קדו' יו"כ.⁷

צירוף שם קדושים לאחר מות

וא"ש שמו של פ' קדושים בצירוף דאחרי מות דכאן
נתגלה צורת קניית הקדושה ע"י התרחקות מערוה וע"י
הגבלת הקדושה ולכן ביו"כ הקריאה הוא מענין עריות
דע"י התרחקות מעריות מוצאים הקדושה. ומש"כ עניני
ב"א לחברו י"ל דבזה נתגלה שעל האדם להיות מעורב
בין הבריות ולעסוק בעניני עוה"ז ואעפ"כ להתנהג
בקדושה דאין רצון ה' שיכנס לפני ולפנים להיות פרוש
מן העולם דאז כבר יכול למות דיש להקב"ה מספיק
מלאכים.

נדב ואביהוא היו תאומים ויום לידתם

בר"ח ניסן

וראוי להביא כאן דבר פלא שהובא בספר פלאות חת"ס
ממש"כ החת"ס בדרשות לחנוכה סג: כי אילו לא נתחנך
המשכן בר"ח ניסן לא מתו נדב ואביהוא אלא הי'
מתקדש ע"י אחרים, כי יום גורם להם שהיה יום לידתם
שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים וכו' והק' בספר
הנ"ל דכיצד נזדמן שיום אחד הוא יום לידת נדב ויום
לידת אביהוא ורחוק לומר שנזדמן ששניהם נולדו באותו
יום בשנים אחרים, וכ' דיתכן כוונת מרן שנדב ואביהוא
תאומים היו, ומצא כן להגאון בעל שו"ת נהרי אפרסמון
שהעלה כן בדרך אפשר בספר אמרי מאיר לבנו הגר"מ
טענענבוים ז"ל בדרוש כ"ט בהג"ה ומיישב בזה כמה
דקדוקים בפ' פינחס ע"ש וכ"כ בספר כתנות אור.

⁷ ובאמת בלא"ה קשה איך נוכל לבכות על מה שקרה לפני אלפי שנים,
כשאח"כ כבר קרה הרבה יותר טרגדיות כמו שתי חורבנות ביהמ"ק
ומסעי הצלב והאינקוויזיציה והשוואה האיומה וכן הרי גם אילו לא מתו
בני אהרן בשמיני למילואים היו מתים עד מאה שנים אח"כ וא"כ איך
נוכל היום לחיות עם הטרגדי' שעבר על אהרן הכהן, וזה ק' גם על מה
שימי הספירה אנו צריכים להתאבל על כ"ד אלף תלמידי רע"ק, הרי כבר
עברו אלפי שנים מאז ומנ"מ מזה, אלא התשובה ע"ד שכ' הגר"ח
שמואלביץ זצ"ל בשיחות מוסר מאמר ס"ה ועד"ז במשנת ר' אהרן
ובתפארת תורה להגר"ש פינקוס, דאנו בוכים על חורבן עצמינו דאין לנו
השגה איך היינו נראים היום אילו הי' לנו הנהגת נדב ואביהוא בשלימות
וכן תלמידי רע"ק שרק חמשה אנו מכירים ומזה כבר יש לנו כל הש"ס
כ"ש אילו הי' לנו כל תלמידי רע"ק כל התורה הי' נראה אחרת והי' לנו
בהירות עצומה בתורה הק', ועד"ז חרבן ביהמ"ק יחשוב האדם בכל
ידידותיו ברוחניות ובגשמיות אילו הי' לנו ביהמ"ק לא הי' לו כ"ז וע"ז
יש לבכות.

עוד מהלך אמר הגר"מ רייזמן שליט"א ע"פ חידושו של הנצי"ב בהרחב
דבר פ' וישלח לענין בכי' על מינקת רבקה דבמוריד דמעות בפני אדם
כשר שמת גם שסבת הדמעות הוא מחמת סבה אחרת מ"מ יש בזה כבוד
למת שנר' לכל כאילו בוכה על המת ע"ש שהוכיח זה ונפק"מ שאפשר
לקחת בצל להלוי' ולחונתה כ"ז שאין איש רואה, וא"כ ביו"כ שבלא"ה
כל אדם בוכה מחמת אימת היום כבר קל יותר לבכות וזה נר' כבוכה על
בני אהרן.

ובאמת ד"ז א"ש עם מש"כ רבי חיים וויטאל בספר
הגילגולים פרק ל"ה דשני פרי אליהו בהר הכרמל היה
להם שייכות עם נשמות נדב ואביהוא, והרי פרי אליהו
היו תאומים כמבואר במדבר רבה כג ט שבחרו שני
פריים תאומים והטילו עליהם גורלות אחד לשם ואחד
לשם הבעל, אולם הפלא הוא דספרים הנ"ל לא הביאו
פסוק מפורש בפ' במדבר [במדבר ג ב] "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי
אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶלְעָזָר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי
אֶלְעָזָר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶלְעָזָר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶלְעָזָר - ובוודאי
כוונתם דאף דהיו תאומים מ"מ נדב יצא ראשון, ואולי
זה גופא קמ"ל קרא דהגם דנולדו בזמן אחד נדב הוא
הבכור, ויתכן דלכן יש פסיק אחרי מלת הבכור וכן בכר
חסר וי"ו להגיד שחסר קצת בבכורה שלו כיון שהי' לו
תאום ⁸, אבל מ"מ הי' להם לפחות להזכיר את הפסוק
ולפרשו.

בענין שי' הגר"א שאהרן הי' יכול ליכנס כל יום
ואל יבוא בכל עת אל הקודש וגו' בזאת יבוא
אהרן וגו' [שם ב' ג']

וברש"י "ואף זו לא בכל עת, כי אם ביוה"כ כמו
שמפורש בסוף הפרשה, בחודש השביעי בעשור
לחודש". היינו דלולא מש"כ בסוף הפרשה הווי"א
דבעצם יכול לבוא בכל עת אם עכ"פ עושה כפי סדר
הפרשה, אבל כיון דמבואר סוף הפרשה דהוא רק ביו"כ
לכצ"ל דג"ז אינו בכל עת. ובאמת כן מדויק יותר לשון
הפסוק דלא יבוא בכל עת, דאי נימא דיכול לבוא כל יום
אם עכ"פ עושה כסדר הקרבנות, א"כ אין כאן הגבלה
בזמן רק בסדר העשיי' ולמה כ' לא יבוא בכל עת. אלא
דעדיין צ"ע דהו"ל להקדים לא יבוא בכל עת רק ביו"כ,
ובתנאי שיעשה כסדר הזה, ומשמע דהעיקר הוא סדר
הזה, ורק בסוף מפרש זמן דיו"כ.⁹

והנה יש כאן בעיקר הפרשה עוד ארבע קושיות יסודיות
שמוכיחים על מהלך אחר.

⁸ ובבעל הטורים שם כתב יש פסיק בין הבכור לנדב, לומר שאינו חוזר
על נדב כי נדב מת בלא בנים ואין נפקותא בבכורה שלו, אלא חוזר על
אהרן שהוא הבכור למשה, והק' באילת השחר שם דמאי נ"מ בזה
שאהרן הי' בכור (ועי' משך חכמה), ובמש"כ שאהרן הי' הבכור, ציין
באילה"ש שם לתוס' בבכורות ד. שמביאים מהמד"ר (שמות א' י"ג)
שמרים היתה הגדולה, אמנם במד"ר (נשא ו' ב') כתוב שהכהונה ניתנה
לאהרן שהי' בכור, ובהגהות הרש"ש מקשה משם.

⁹ הגה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע הי' מפרש מש"כ ואל יבוא בכל
עת אל הקודש ע"ד המוסר ע"פ מש"כ בגמ' כתובות נ. עה"פ אשרי
שומרי משפט עושה צדקה בכל עת [תהילים ק"ז ג'] - וכי אפשר
לעשות צדקה בכל עת? דרשו רבותינו שביבנה, ואמרי לה רבי אליעזר:
זה הון בניו ובנותיו כשהן קטנים. לכן אומר הפסוק דהן אמת דמי
שמפרנס ב"ב עושה צדקה בכל עת אבל אם יכלה ימיו בעסק צדקה זו
בלבד לא יבוא לעולם אל הקודש. וזה"פ ואל יבוא "בכל עת" אל
הקודש.

משמעות הפסוק שעשה כן מיד, ולהגר"א א"ש דכבר ביום הראשון הי' יכול לעשות כן.

ובענין אם באמת עשה כן ונכנס כל יום, הנה מתלמידי הגר"א נקטו דבאמת נכנס מיד, דזהו ויעש כאשר צוה דהיינו שעשה מיד, וכדכ' רש"ש יומא ב: ד"ה ואימא אולם מהרי"ד מבעלזא זי"ע¹⁰ אמר עפ"י הגר"א דאהרן הי' ירא ובוש ולא ניצל הזדמנות זו, וזה כוונת רש"י דשבחו של אהרן הי' שעשה כגזירת מלך, ובנו מהר"א זי"ע הוסיף דלכן לא כ' שם אהרן רק סתם ויעש כיון שלא ניצל המדרגה שלו בחי' אהרן. ובספר זכרון כהן להגר"ר דוד משה רבינוביץ הי"ד [יומא ב'] כתב דהי' צורך שלפחות בשמיני יכנס כדי לחנך גם את קודש הקדשים דעבודתו מחנכתו, ומטעם זה עשה שלמה המלך החינוך דוקא ביו"כ כדי שיתחנך גם הקדשי קדשים ע"י עבודת כה"ג. – הגרמ"י רייזמן שליט"א.

ובביאור ענין זה שאהרן הי' יכול להכנס כל יום כתב במשך חכמה כאן ע"פ דברי הספורנו סו"פ אמור נויקרא כ"ד ג' דנאמר שם אהרן לענין הקטרת אף דכשר בכהן הדיוט כיון דענין הי' שורה על המשכן יומם ולילה, א"כ בעבודות שבהיכל ששם הי' הענין שוכן הי' דינו כיו"כ דכשר רק בכה"ג. ונפק"מ בהסבר זה דלא הי' דין באהרן דוקא, אלא גם באלעזר בנו כ"ז שהיו במדבר. ובזה הסביר המשך חכמה מש"כ בסו"פ תצוה וכפר הכהן על קרנותיו אחת בשנה היינו החיוב הוא רק אחת בשנה אבל יש לו רשות ליותר מכך, אולם מדם חטאת הכיפורים אחת בשנה יכפר לדורותיכם לדורות מותר רק אחת בשנה.

ובזה הסביר הגר"ר אליהו דיסקין שליט"א מה שהקדים לפרשה כאן מיתת בני אהרן, דמ' דעיקר חטאם שלא עשו כסדר הזה, ע"פ מש"כ רמב"ן פ' שמיני [לעיל י' ד' ד"ה והנה] דביום השמיני הי' לכל בני אהרן דין כה"ג וא"כ בעצם היו מותרים להכנס בפנים אלא שלא עשו כסדר העבודה.

הרי לן עכ"פ שי' הגר"א דאהרן הי' מותר כל יום, אולם באמת זה חידוש גדול דהפשטות הוא כשי' רש"י דלא יבוא בכל עת משמע דיש הגבלות בעצם הזמן, וכן ממש"כ בסו"פ תצוה שיבוא לכפר אחת בשנה מ' לכאורה דאפשר לו ליכנס רק פעם אחת בשנה, אלא דבמדרש מפו' דיכול ליכנס כל יום, מאידך ק' על המדרש הרי הקב"ה באמת אמר שלא יבוא בכל עת, ולכן הצטער משה, והאם חזר בו הקב"ה ואמר שבאמת

א: למה כתוב רק אהרן בכל הפרשה ולא כתב כהן גדול סתמא.

ב: כעין קר' הנ"ל, למה התחלת הפרשה הוא ציווי לאהרן ורק בסוף הפרשה כ' והיתה לכם לחקת עולם.

ג: דעת רבי יומא ע: דאיל האמור כאן הוא האמור בחומש הפקודים [במוספים דפינחס] וכ"פ הרמב"ם, וא"כ למה הוזכר כאן רק האיל ולא שאר המוספים.

ד: במש"כ אח"כ [פכ"ג] ובא אהרן אל אוה"מ להוציא את הכף ואת המחטה הביא רש"י מחז"ל דאין המקרא כסדר, דזה הי' באמת רק אחר עשיית עולתו ועולת העם והקטרת אימורין, ובפסוק מבואר דהי' ביחד עם עבודות שבפנים, וצ"ע למה באמת לא כתוב כסדר.

וליישב כל השאלות ידועים דברי הגר"א [מובא בסו"ס חכמת אדם ובס' גביע הכסף ועי' פנינים משלחן הגר"א] ע"פ מדרש פכ"א ז' ד"צער גדול הי' לו למשה בדבר זה, אמר אוי לי שמא נדחף אהרן אחי ממחיצתו בכל עת, יש עת לשעה, יש עת ליום יש עת לשנה יש לעת ליי"ב שנה יש עת לע' שנה, אמר הקב"ה למשה לא כשם שאתה סבור לא עת לשעה ולא עת ליום וכו' אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס כסדר הזה". הרי מבואר להדיא דלאהרן הכהן לא הי' הגבלת זמן, והי' יכול יכנס כל יום אם עכ"פ יעשה כסדר הזה.

ולפ"ז יישב הגר"א כל הקושיות, דעיקר הפרשה נאמר לאהרן דוקא והי' נוגע אליו לכל יום, ורק בסוף הפרשה נתחדש דסדר זה נוגע לדורות עכ"פ ביו"כ, ולכן לא הוזכר כאן רק איל ולא שאר המוספין דמוספין נוגע רק ליו"כ, ולכן כתוב הוצאת כף ומחתה ביחד עם עבודות הפנימיות, דהא דבעי' לחלק הוצאת כף ומחתה כיון דנאמר הלכה דחמש טבילות ועשרה קידושין טובל כה"ג ומקדש בו ביום, וזה רק ביו"כ אבל אצל אהרן לא הי' דין כזה והי' מספיק ג' טבילות וו' קידושין.

עוד מתיישב לדברי הגר"א הא דגיטין ס. דשמנה פרשיות נאמרו בו ביום וא' מהם פ' אחרי מות, והק' רש"י שם ד"ה ופרשת דפ' זו שייך ליו"כ ולמה נאמרה היום, ותי' דמפני שמתו בני אהרן בשביל ביאה שלא לצורך נאמרה אותה אזהרה שלא יבוא בכל עת, ועדיין צ"ב דל"ל לומר כל הפרשה, ותי' פני יהושע [פסחים ו: בתוד"ה שנאמר] דאגב שכבר אמר ההתחלה גמר הכל, וכתב הגר"י קמינצקי זצ"ל באמת ליעקב דלד' הגר"א א"ש כיון דכל הפרשה הי' נוגע אליו מהיום והלאה, ורש"י לשיטתו ס"ל עה"ת דהי' נוגע רק ליו"כ. עוד מיושב מש"כ בסוף הפרשה [פל"ד] ויעש כאשר צוה ה' את משה ופירש"י כשהגיע יו"כ עשה כסדר הזה, אבל

¹⁰ בבעלזא הי' חוזרים על דברי הגר"א, השר שלום האריך בזה במדבר קדש, ויישב בזה עוד קושיות, וכששאל מן הגר"מ שטרנבוך שליט"א את מהר"א זי"ע האם הוא אומר תורה בשמו של הגר"א אמר אם תגיע אלי בפ' אחרי תשמע מדברי הגר"א. – הגרמ"י רייזמן שליט"א.

בשביל יו"כ, כיון דבכל יום אנו רוצים להמשיך קדו' יו"כ, ובארץ צבי [קחגלוב] עה"ת פ' תולדות ביאר בנוס"א דעיקר ענין קרבן שייך רק ביו"כ כיון דהי' אז העקידה והי' כבר בחי' קרבן אדם, ומעכשיו כבר אפשר להקריב בהמות במקום אדם, וע"י יו"כ יש חיבור לשאר ימות השנה דכל הימים יש להם חיבור כדאיתא בנזיר ז' ולכן באיזהו מקומן מתחילים בקרבנות יו"כ דוקא שעלי' בנוי כל הקרבנות.¹¹

[והי' אפשר'ל בשי' הגר"א דמה שהי' יכול ליכנס כל יום רק בסדר הזה לא הי' במקרה שנזדמן להיות כסדר יו"כ, רק שאהרן לא יוכל ליכנס לפניו רק אם מביא אתו כל כלל ישראל ומעמידם בדרגה הראוי', ולא כנדב ואביהוא שנכנסו לבד לפי מדרגתם ולא הי' להם בנים היינו המשיך והשפעה לאחרים כדכ' חת"ס וכת"ס,¹² ולכן כל פעם שאהרן נכנס עליו להמשיך בחי' יו"כ לכלל ישראל ובזה יוכל ליכנס]

העסק בעניני יוה"כ ובטעם שנקרא המס' יומא

ולפ"ז א"ש דתוך כדי שהיינו עסוקים ביו"ט פסח ומיד אחריו כבר אנו עסוקים בפ' אחרי שהוא פרשת יוה"כ אף שאנו רחוקים חצי שנה מיו"כ, ובשנת תשפ"א היו כלל ישראל עוסקים בתקופה זו במס' יומא בסדר דף היומי, הגם דיש עוד הרבה זמן עד יו"כ, כיון דכדי לזכות לקדו' יו"כ צריך להכין עצמינו כל השנה, והלימוד בפרטי דיני יו"כ מגביר ההשתוקקות ליו"כ ובזה ממשיכים עלינו קדו' יו"כ כל השנה. עוד א"ש דמס' יומא לא נקרא יום כיפור רק יומא סתמא, דמ' דזהו עיקר היום של השנה,¹³ דהרי כבר פי' שפ"א על ימים יוצרו ולו אחד מהם דכל הכפרות של כל השנה באים מיום זה, וכפרת יו"כ בא מצד עצמותו של יום, והארת עצם היום מתפשט לכל השנה, ולכן נקרא יומא סתמא, ומסופר על מהרי"ד מבעלזא זי"ע שכל יום הקפיד כשהי' מפלפל בלימוד שיכנס משהו ממס' יומא שרצה להמשיך קדו' יו"כ.

כוחו של רשב"י כאהרן הכהן

גם מתאים שבתקופה זו שכבר אנו מתקרבים ליוםו של רשב"י בל"ג בעומר וכבר מאיר כוחו, נעסוק בעניני יו"כ.

¹¹ מהגרמ"י רייזמן שליט"א שרצה עפ"ז ליישב למה הוצרך להאמר פ' אחרי עם שמונה פרשיות הרי לא נוגע רק עד יו"כ, ולהנ"ל א"ש שכל הקרבנות שיעשו מעתה מיוסדים על קרבנות יו"כ.

¹² לשון חת"ס בספרו תורת משה כאן [ט"ז א'] "כי חושב אני מה שהי' חסר להשלמת קדושי עליונים בני אהרן הללו אחרי שכבר המיתו עצמם, מ"מ היו חסרים מה שמפורש בקרא [במדבר ג' ד'] ובנים לא הי' להם, פי' שלא העמידו תלמידים הרבה, שזהו עיקר לתקן זולתו והם לא היו להם עדיין תלמידים המכונים בנים" ועיקר דבר זה כבר נתבאר באריכות בתחילת "פתוחי חותם" שבריש שו"ת ח"ס יו"ד.

¹³ והראני ידידי הרב נחום משה ביטנסקי שליט"א שהעיר בזה מהרש"א ריש יומא וכ' דיו"כ הוא יום מיוחד מאד דשווה לקדו' שבת עי"ש.

יכול לבוא בכל עת הרי לא יתכן לומר כן. גם בעיקר שי' הגר"א העיר ידידי הרב אהרן הכהן ארנטרוב שליט"א דמה הביאור בזה שצריך לעשות כסדר הזה דוקא, כאילו זה תנאי לביאה בפנים וביו"כ עושים ג"כ כסדר הזה, הרי ביו"כ זה מצד לכפר על כלל ישראל ובשאר ימות השנה הוא שיוכל ליכנס, ואיך נזדמן בפונדק אחד שיהי' אותו סדר עבודה במטרה אחת. [ראה להלן בסוגריים ד"ה והי' יישוב לזה בד' הגר"א]

עיקר קדושת יוה"כ בצורת השתוקקות

והנראה בעז"ה בד' רש"י עפ"י דברי שפ"א הנ"ל, דבאמת הי' ראוי אהרן ליכנס כל יום, רק הקב"ה גילה לו דפעמים הקדושה נמשכת דרך ריחוק, היינו בזה גופא שאינו יכול לבוא בכל עת הוא ממשיך קדושת כפרת יו"כ על כל השנה, דההכנה והחשק וההתעוררות כל השנה לבוא פעם אחת זה משפיע קדושה על כל השנה, וזה כיון שהקדושה צריך להשפיע על כל ימות השנה שאינו בדרגה כיו"כ לכן צ"ל באופן זה דוקא, ויתכן דכיון דאהרן הוא שליח כלל ישראל רצה הקב"ה שימשיך קדושת יו"כ גם על כלל ישראל שאינם אוחדים במדרגתו שיכול לבוא בכל עת, וגם רצה שיעמיד ענין זה לדורות שמעתה כל כה"ג שנכנס לפניו ביו"כ ע"י כוחו של אהרן הוא ממשיך קדו' יו"כ על כל השנה.

ולפ"ז מיושב למה כ' אהרן ולא הוזכר במפורש יו"כ בתחלת הפרשה להורות דבעצם אהרן שייך לבחי' יו"כ כל השנה וכמ"ש במדרש, אבל כיון שרצה שיומשך קדו' יו"כ לכלל ישראל וכן לדורות ממילא נאמר שיבוא רק פעם אחת בשנה, ולכן הודגש בפ' תצוה אחת בשנה ולא כ' תאריך יו"כ, לומר דעיקר ההדגשה דפעם אחת בשנה שיתפשט הקדושה והכפרה לכל השנה, וא"ש דנאמר לו כל הפרשה כבר ביום השמיני, דהעיקר שנאמר לו הי' כל סדר עבודת פנים רק שיהי' פעם אחת בשנה ועבודתו מתחלת כבר ביום הראשון היינו ההשתוקקות והרצון ליכנס לפניו, ולכן כבר מעתה עליו לדעת כל פרטי עבודת יו"כ דידע על מה להשתוקק, וא"ש דכ' בסוף הפרשה שעשה אהרן כאשר צוה את משה דמ' דעשה כן מיד היינו דמיד כבר התמלא בהכנה והשתוקקות ליום הקדוש. ומיושב קו' פנ"י פסחים ו: דהק' דנילף מכאן דכל פעם בעי' ששה חדשים להכנה וכמו דמפסח ילפי' שתי שבתות או שלשים יום, ולהנ"ל א"ש דכאן הי' סבה מיוחדת להכנה ליו"כ כדי להמשיך קדו' יו"כ לכל השנה דעיקר כוחו של יו"כ הוא אחת לשנה.

הא דמזכירין ענין יוה"כ כל יום

והזה גם מיושב הא דאומרים בכל יום באיזהו מקומן פר ושעיר של יו"כ, וגם מזכירין הג' מגים יתרים שהי'

להם ניסים ג"כ, אלא שלא היו מתמנים כהן בן כהן ככהני בית ראשון ע"ש באריכות.

ולפ"ז עדיין צ"ע למה נרמז כאן רק כהני בית ראשון הלא בשעת כניסה הי' צדיקים וי"ל ע"פ מה דנאמר לעיל דעיקר הפרשה דנאמר כאן לאהרן הוא בחי' ההשתקקות וההכנה, דבזה גופא שלא הי' יכול לבוא כל השנה והכין עצמו לכך, בזה המשיך השפעת יו"כ לכל השנה א"כ רק כהני בית ראשון שהיו צדיקים גמורים, הם היו בבחי' אהרן בזה, אבל כהני בית שני אף שהיו בעלי תשובה לשעתם אבל לא כל השנה, ולכן לא הי' ביכולת קדו' יו"כ להשפיע על כל השנה ולכן חזרו ונתקלקלו.

הקפידא על גחלי אש ממזבח החיצון

ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח וגו' [שם י"ב]

בפסחים עה: מבואר דבעי' דוקא גחלי אש ולא שלהבת גרידא, עוד מבואר כאן שיהי' דוקא ממזבח החיצון, ובכלי יקר לעיל נ"י אין בשם מהרי"א דהטענה על נדב ואביהוא הי' שהי' להם ליקח אש ממזבח העולה, ויל"פ הרמז בזה ע"פ שפ"א בפ' צו דשריפת האימורים במזבח החיצון מרמז על ביטול מחשבות רעות ועצם ביטולם מביא קדושה, וא"כ רצה הקב"ה לגלות דעיקר הקדושה והכפרה בא מהתרחקות והתאפקות מן הרע, דע"ז יתקדש הגוף והגשמיות, אבל נדב ואביהוא התרחקו לגמרי מגשמיות ולא נשאו אשה ולא הולידו בנים, ולכן מתו, ובאמת עיקר האש אצלינו בא דוקא ממה שמתגברים על כל נסיונות החיים, ולכן מזמין הקב"ה לאדם בכל יום אלפי נסיונות דרך ע"י התגברות על נסיונות זוכים לקדושה, וכדנרמז בפ' קדושים דרך כ"מ שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה וכנ"ל בשם השפ"א, ויש לרמז זה בהא ד"ולנצח נצחים קדושתך נקדיש" הקדושה נגרמת ע"י הנצחון נגד הרע.

החילוקים בין קטרת דיו"כ וקטורת שבכל יום
ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ומלא חפניו קטורת סמים דקה והביא מבית לפרוכת: ונתן את הקטרת על האש לפני ה' וכסה ענן הקטרת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות: [שם י"ב – י"ג]

הנה כאן כתוב סדר עשיית הקטורת דיוה"כ, ונתבאר היטב במס' יומא בר"פ הוציאו לו [מז]. ויש להקדים דבקטורת שהי' מקטירין כל יום לא נתבאר כלל בתורה סדר עשייתו ולא נתפרש ענין חפינה כלל, רק זה שיש על אהרן להקטיר קטורת על מזבח הפנימי כמבואר סו"פ

דהנה כמו שאהרן הי' יכול להמשיך קדו' וכפרת יו"כ לכל השנה, כן י"ל דכל צדיק שהוא בבחי' אהרן הכהן יכול להמשיך קדו' יו"כ כל השנה, וזה תלוי במדתו של אהרן שהוא שושבינא דמטרוניתא ובכוחו להראות היופי והפנימיות של כל יהודי, ושכל החסרונות הוא רק חיצוני ומשתלח לעזאזל, וזהו ענין פנים דיו"כ דבפנימיות של הקודש מתברר דכל היהודי כולו טוב ואין בו רע, וזה נכלל במדת ההוד מדתו של אהרן דהוד הוא היופי הפנימי, ורשב"י הי' לו כח זה ויש לו בחי' כה"ג דעליו נאמר הפסוק [תהילים מ"ה ג] "יְפַיֵּיטָהּ מִבְּנֵי אָדָם הַנֶּצֶק חָן בְּשִׁפְתוֹתָיָהּ עַל כֵּן בִּרְכָה אֱלֹהִים לְעוֹלָם:" ובמדרש [ב"ר לט ו ועוד מקומות] פי' ד"אהבת צדק" היינו להצדיק את הבריות "ותשנא רשע" לחייב את הבריות, וקאי באברהם דלימד זכות על סדום, ובאלשיך פי' זה על אהרן בשעת העגל שרצה להציל כלל ישראל, וגם רשב"י מזכה את ישראל ואמר "יכולני לפטור את כל העולם מן הדין", והוא זה שאומר כל ישראל בני מלכים, ועליו נאמר "בר יוחאי שמן משחת קודש נמשחת ממדת הקודש נשאת ציץ נזר הקודש לבושי חושן תומיך ואוריך" ולא בחנם כוחו של רשב"י מאיר במדת הוד שבהוד, לכן נאמר מצדיקים דבפנים המערה מורגש קדו' יו"כ, וא"ש דפ' אחרי יצא תמיד סמוך לל"ג בעומר שכלל ישראל יהיו עסוקים בעניני יו"כ.

רק כהני בית ראשון היו בבחי' אהרן

שם ברש"י "בזאת גימ' שלו ארבע מאות ועשר רמז לבית ראשון". ופי' בצידה לדרך ומשכיל לדוד דלפי שכהני בית שני היו רשעים ברובם, ואין בזה בשורה שישמשו תחתיו בכהונה, אין לקרוא ע"ז בזאת יבוא אהרן שאינם בבחי' אהרן.

הנה מש"כ דכהני בית שני היו רשעים כ"כ רש"י ביומא ח: ד"ה מחליפין, ובריטב"א ומאירי שם כ' שנתמנו מחמת ממון, וכ"מ פשטות הגמ' שם ביומא דעליהם נאמר "ושנות רשעים תקצורנה" דלכך הי' כ"כ הרבה כה"ג בבית שני, אולם הראני אאמו"ר שליט"א דבדרשות חת"ס ליו"כ ל"ג: כתב בהא דאיתא באבות פ"ה מ"ה לא אירע קרי לכה"ג ביוה"כ כי להיות כהני בית שני אינם הגונים ונתמנו ע"י ממון, ועליהם נאמר שנות רשעים תקצורנה, א"כ הי' ניחא אילו הי' נעשה להם קרי כדי שיבוא אחר וישמש תחתיו מי שהוא יותר הגון, ומדלא אירע לו קרי ש"מ שהכה"ג אעפ"י שמתחלתו אינו הגון, מ"מ עשה תשובה בימי פרישתו ונתרצה לפני ה' והוא הגון יותר מצדיק גמור כמו שאמר משה לאהרן "לכך נבחרת" ומה שלא הוציאו שנתם הוא שאח"כ חזרו וקילקלו. וציינו שם שבשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ל"ז האריך דכהני בית שני לאו רשעים ממש היו והי' ראוי שיעשו

בכל השנה ליכא עבודת הולכה

והנה נתבאר דעבודת הקטורת דיוהכ"פ חלוקה מקטורת של כל השנה בכמה דינים, ובחי' הגר"ח פ"ג מתור"מ ה"ד כ' בד' הרמב"ם דכל עיקר עבודת הולכה שמצינו בקטורת יוהכ"פ נובע ממש"כ והביא מבית לפרוכת, אבל בשאר ימות השנה שלא כ' רק הקטרה לא נאמר בו דין הולכה כלל ומה שרצו ללמוד **ביומא מח**: דהולכה כשירה בשמאל מהולכת הקטורת הוא רק מקטרת דיוהכ"פ שנא' בו דין הבאה. ובזה תי' קו' הרא"ש בתמיד שם שהק' איך הוליכו הקטורת בבזך שהי' נמצא בתוך כף גדול הרי יתכן דכלי בתוך כלי חוצץ, וכ' הגר"ח דלדבריו א"ש דליכא כלל דין עבודה בקטרת דשאר ימות השנה עד הקטרה ולא איכפ"ל בחציצה.

דין שיתמלא כל הבית עשן

והנה עוד חילוק מבואר דבשאר ימות השנה כ' רק הקטרה, אבל ביוהכ"פ כתוב שיתן על האש לפני ה' וכסה ענן הקטורת את הכפורת וגו' וכה"ל **המשנה נב**: צבר את הקטורת ע"ג גחלים ונתמלא כל הבית כולו עשן וברמב"ם פ"ד מעבודת יוהכ"פ ה"א הדגיש שצריך להמתין עד שיתמלא כל הבית כולו עשן, וכ' בס' מקור ברוך ח"א סי' כ"ח דבקטורת דיוהכ"פ יש דין נוסף מלבד ההקטרה שיתמלא כל הבית כולו עשן. ובחי' מרן רי"ז הלוי מכתבים עמ' ע"ז הביא דעה שדין נתמלא עשן הוא שיעור אחד עם השיעור שנא' בקטורת של כל ימות השנה שתעלה תמרתה שאחר שיעור זה אין מעילה, אלא שגבי קטורת דיו"כ צריך הכה"ג לישאר לפני ולפנים עד שיתמלא כל הבית עשן והוא מדיני כניסה ויציאה שנא' לענין יוה"כ, והגר"ז דחה דבריו ופי' שאי"ז מדין כניסה ויציאה דכה"ג אלא זה מעיקר דין העבודה וקיום מצותה דקטורת, דכל השנה המצוה היא העצם הנחת הקטורת ובמשילת האור נתקיים המצוה, רק שלא פקע שם מוקטר עד שתעלה תמרתו, אבל בקטורת דיו"כ עיקר גמר קיום מצותה הוא בזה שנתמלא כל הבית עשן ואמר הגר"ר שמחה זעליג ריגער זצ"ל דמקור דבר זה הוא ממש"כ וכסה ענן הקטורת, שזה גילוי דלא סגי בעליית תמרתה, ומה שהכהן צריך להמתין שם זה יסוד נוסף דעל הכהן תמיד להמתין עד גמר קיום המצוה עי"ש בשם הגר"ח סמך לד"ז.

חיוב מיתה בחסרון מעלה עשן בכל השנה

והנה עוד דין שנתחדש לענין קטורת דיו"כ דילפי' **ביומא נג**. ממש"כ וכסה ענן הקטרת את הכפורת וכן ממש"כ לעיל כי בענן אראה שצריך להוסיף בקטורת מעלה עשן כדי שיעלה עשן אח"כ. וכ' שם בהמשך הברייתא דאם לא נתן בה מעלה עשן או חיסר אח' מכל סממני' חייב

תצוה, ולא ידענו כלל איך מקטירין ובאיזה שיעור, רק דבפ' כי תשא מפורש סממני הקטורת אבל לא כתוב שיעור ההקטרה. אלא שבמשניות סו"מ תמיד [לג]. נתפרש דהיו מוציאים מלשכת בית אבטינס בזך שהי' גדוש בחצי מנה קטורת [וכמבואר בברייתא של פיטום הקטורת [כריתות ו:]] מנה לכל יום פרס בשחרית ופרס בין הערבים וד' רש"י זבחים קט: ד"ה אמר דשיעור פרס הוא רק מדרבנן ומל"מ פ"ג תור"מ ה"ב כ' דזה הלל"מ] והכהן הזוכה בקטורת נוטלו בתוך כף שנמצא בתוך כף גדול, ונכנס כך להיכל ביחד עם קרובו או אוהבו ומי שזכה במחתה של גחלים צבר את גחלי המחתה על המזבח ורדדן עליו בצורה שווה, ול' המשנה שם "שמי שזכה בקטורת הי' נוטל את הבזך מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו נתפזר ממנו לתוכו ונתנו לו בחפניו" ולד' הרע"ב הכוונה שהמקטיר נוטל לעצמו את הבזך והכף נתן לקרובו והקטורת של הבזך שפך מתוך הכלי על הגחלים על המזבח, ורק הקטורת שנתפזר מן הבזך אל הכף הי' לוקח בחפניו, אולם ד' הרא"ש דלא רק מה שנתפזר נתן בחפניו אלא גם כל הקטורת שפך בחפניו דאל"כ איך ישפוך מה שנתפזר לתוך ידו כשאוחז הבזך. וכ"ז בהקטרה שבכל יום.

אולם בהקטרה הנוספת ביוה"כ אינה כן אלא שהוציאו מלשכת בית אבטינס כלי [מחתה בל' המשנה והגמ' יומא שם] של שלשה מנים של קטורת שנשחקה יפה יפה להיות דקה מן הדקה [כמבואר בכריתות ו: ושלושה מנין יתירין וכו'] ומתוכם הי' חופן בשתי ידיו וכמ"ש כאן ומלא חפניו קטרת סמים דקה, ומתוך חפניו הי' נותנה הכה"ג לתוך הכף ומוליכה ביד שמאלו לפני ולפנים, ובימינו אחז מלא המחתה גחלי אש שלקח מקודם ממזבח החיצון וכשנכנס לפניו שם את המחתה על הרצפה, הי' מערה הקטורת בחזרה לתוך מלא חפניו כמו שהי' בתחלה ויש כמה שיטות איך עשאה אבל בכל אופן הי' זה מעבודות הקשות שבמקדש. אח"כ צברו ע"ג הגחלים עד שנתמלא הבית כולו עשן ויצא.

והנה בפסוקים כאן לא כ' רק שמביא מלא חפניו בפנים, ולא כתוב כלל להביא בכף, ומבואר בזה בגמ' יומא שם דכיון דכ' והביא מבית לפרוכת מ' רק פעם אחת ול"ש להביא גם המחתה וגם הקטורת רק בשני כלים, וכיון דאשכחן בנשיאים שהביאו את הקטורת בכף [במדבר ו' י"ד] יש ללמוד דה"ה כאן יש להביאו בכף. והנה בעצם הי' צריך להוליך את כף הקטורת בימינו דחשובה יותר וכן דכל עבודה בעי' ימין אבל כיון דשל גחלים מרובה וכבד יותר וגם שהמחתה חמה לכן לוקח המחתה בימינו, ונתב' בגמ' דלפ"ז מצינו עבודת הולכה בשמאל שהותרה מכללה לענין קטורת יוהכ"פ.

מיתה על עצם החסרון רק מצד ביאה ריקנית וא"כ זה רק ביו"כ לפני ולפנים דשם יש חיוב מיתה על ביאה ריקנית,¹⁶ אבל ד' הרמב"ם פ"ב מכלי המקדש ה"ח דחייב מיתה גם על קטורת חסירה בהיכל מצד קטרת זרה, ולד' הרמב"ם י"ל דחלוק איסור קטרת חסירה בחוץ מבפנים, דבחוץ הוי קטרת פסולה בחפצא ומדיני מזבח הפנימי לא להקטיר קטרת פסול, אבל בפנים גדר עבודת הקטרת על המחטה אינו כהקטרה על המזבח דנימא דיש איסור להקטיר עליו קטרת פסולה, אלא זה מדיני עבודת יוהכ"פ לפני ולפנים דבנעשה העבודה שלא כמצותה חייב מיתה, וא"כ י"ל דדוקא ביו"כ בחסר מעלה עשן חייב מיתה דסו"ס העבודה לא נעשה כדין, אבל בשאר ימות השנה דזה רק מדין קטרת פסולה י"ל דחסרון מעשה עשן אינו חסרון בחפצא דקטרת רק במעשה ההקטרה עי"ש באריכות שהוכיח כן.

אי הגחלים דיו"כ הם מגוף הקטרת

והנה חפינה דיוה"כ הוי עבודה ובימא מח. יש נדון אם מפגלין בו עי"ש, וכן הסתפקו בגמ' בע"ב לענין חתיית גחלים כיון דהוי הכשר למצות הקטורת, ויש ב' לשונות ברש"י אי הנדון שע"י חתיית גחלים יפגל בקטורת או לפסול הגחלים עצמן, וביאר דו"ז צ"ל בספרו הנ"ל בפ"ה מעבודת יוהכ"כ הכ"ז דעומק שתי הלשונות דיש לחקור בגדר גחלים דיו"כ שהם חלוקים מגחלי שאר ימות השנה שג"כ לוקחים ממזבח החיצון ע"י מחתה כיון דביו"כ הקטרת הקטורת יהי' על מחתה זה גופא, [ויש להוסיף דרך כאן מפורש להדיא בקרא ענין לקיחת גחלי אש על המחטה] וא"כ יל"ע האם גחלים אלו רק דין ושם גחלים עליהם כדי להקטיר עליהם הקטרת אבל עיקר הקרבן הוא הקטרת, או דלענין יו"כ גם הגחלים הם חלק מן ההקטרה. וזה ביאור שני לשונות ברש"י אי נדון הפיגול הוא רק להכשר לקטורת או על הגחלים עצמם. עי"ש שהאריך דנפק"מ אי יש קפידא להוליק את המחטה בימין דוקא כיון דנאמר בו דין הולכה ורק הכף הותר בשמאל או דגם המחטה כשר בשמאל כיון שאין עליו עבודת הולכה.

קטורת כל יום מדיני המזבח וקטורת דיו"כ

מדיני העבודה

עכ"פ למדנו מכ"ז דקטורת דיו"כ חלוק בהרבה ענינים מקטורת דכל יום ובקטורת דכל יום לא כ' רק ענין הקטרה, ואריכות התורה בענין הקטורת הוא רק בעצם עשיית והכנתה כמב' בפ' כי תשא. והנר' בעז"ה ע"פ מה שהאריך הגרי"ז בפ"ב מכלי המקדש ה"ח להוכיח

מיתה מדכתיב "ענן הקטרת" ו"לא ימות". ומה שצריך שתי פסוקים למעלה עשן, יש בזה כמה פי' בגמ' ופי' השני הוא מרב ששת לומר דגם בקטורת של כל ימות השנה צריך מעלה עשן. ולא נתב' אם שאר אמוראים נחלקו עליו בזה. אולם ז"פ דבעיקר עשיית הקטורת לכל השנה מוסיפין מעלה עשן כל שהוא כמבואר בברייתא דפיטום הקטורת, אבל לא נתב' אם זה סתם הידור או שזה מעיקר הדין וגם יתכן דכל שהוא לא מפיסק להעלות עשן. ובב"י אור"ח קל"ג ד"ה ועליך דכ' דלא איכפ"ל במה שחיסר מעלה עשן דזה רק למצוה מה"מ והק' עליו האחרונים נבאר שבע כריתות שם וט"ז אור"ח קלי"ב סק"ב מסוגיא דיומא הנ"ל, ותי' האחרונים [פר"ח קלי"ב סק"א חמד משה שם משנה למלך פ"ב מכלי המקדש ה"ג ועוד] דד' הב"י הוא בשאר ימות השנה ולא קי"ל כרב ששת בזה. וכן מבואר בשי' הרמב"ם שבפ"ב מכלי המקדש ה"ג לא כ' דבחסר מעלה עשן חייב מיתה ורק בפ"ה מעיה"כ כ' דבחסר מעלה עשן חייב מיתה. אלא דהעיר משנה למלך דא"כ גם הא דחיסר מי"א סממנים לא נלמוד מיוה"כ דעיקר המקור ממש"כ כאן ביו"כ ונתן את הקטורת וגו' ולא ימות, ותי' דרך ענין מעלה עשן נשתנה ביו"כ כמו שנשתנה בשיעור מלא חפניו, אבל חיסור י"א סממנים דזה כקטורת דכל ימות השנה הוי זה גילוי דגם בשאר ימות השנה חייב מיתה על חסרונם.¹⁴

ודו"ז הגר"ר בצלאל צ"ל בספרו ברכת יו"ט על הרמב"ם פ"ה מהל' עיוה"כ הכ"ה הביא מספר תוס' קדושה עמ"ס יומא [לאא"ז הגר"ר יו"ט ליפמאן אב"ד קאפוליא צ"ל¹⁵] שהוסיף לבאר דכל מקום שנרמז מעלה עשן הוא בצירוף כפורת כי בענן אראה על הכפורת וכסה ענן הקטורת את הכפורת וזה שייך רק ביו"כ אבל חיסור קטורת נלמד ממש"כ ונתן את הקטורת הקטורת שלימה ולא חסירה וקאי הקטורת על הקטורת הידוע דפ' כי תשא ששם נמנו סממני הקטורת ולכן לכו"ע חייב מיתה על חסרונם גם בשאר ימות השנה.

עוד ביאר דו"ז שם, דחלוק ביסוד איסור קטורת חסירה ביו"כ ואיסור קטורת חסירה קטרת דכל השנה, דהנה בעיקר חיוב מיתה על קטרת חסירה בהיכל נחלקו רש"י ורמב"ם דרש"י בכריתות ו. ד"ה חייב ס"ל דל"ש חיוב

¹⁴ ועי"ש שנתק' במה שמבואר בגמ' יומא שם דה' הו"א שנעשו בני אהרן על שחיסרו מעלה עשן, ופשיטא לי' למל"מ דבני אהרן לא הקטירו בק"ק דמהיכי תיתי יכנסו בפנים במקום שאביהם לא נכנס מעולם, וא"כ ק' דהרי בקטורת דהיכל ליכא מיתה בחיסור מעלה עשן, וביותר נר' לו דאף על מזבח הפנימי לא הקטירו רק על מזבח החיצון עי"ש עוד בזה וכבר נחלקו אבן עזרא ורמב"ן בתחלת הפרשה דלאבן עזרא הקטירו בני אהרן לפני ולפנים ולרמב"ן בהיכל.

¹⁵ ה' גאון עצום ממקורביו של הגר"א שחיבבו וקירבו מאד, עד שהגר"א גם נסע לשמחות שלו, גם הגאון ר' משה פיינשטיין צ"ל נמנה מצאצאיו יש ממנו ספרים קדו' יו"ט ותוס' קדושה, ראה בתולדותיו באריכות בס' ארחות ישרים לאאמור"ר שליט"א עמ"ב.

¹⁶ וכבר נתק' אחרונים בד' רש"י מגמ' יומא הנ"ל עי' ערל"ג ובאר שבע בכריתות שם.

הכנה לל"ג בעומר

הנה אף דמצד ההכנה הגשמית לל"ג בעומר יתכן דלא כל אחד יגיע לציונו של רשב"י ע"ה, אבל מצד הכנה רוחנית אין שיעור והגבלה במקום וזמן לכאור"א עד כמה אפשר להתקשר לרשב"י, וכ"א במקומו יוכל לעיין ולהתעמק בתורתו בנגלה ובנסתר, נואם בגשמיות נערכים הרבה זמן איך לקלוט רבבות אלפי ישראל כש"כ שברוחניות כבר צריך להיערך מעכשיו וכיון שכבר ביארנו דככל שהקדושה גדולה יותר צריך הכנה יותר, ועצם ההשתוקקות מביא הקדושה, וכוחו של רשב"י בל"ג בעומר יש לו צד דמיון לכה"ג ביו"כ וכנ"ל, א"כ בוודאי כבר מעתה תוך שלשים יום לל"ג בעומר יש כבר מקום להתעמק בתורתו, דעליו נאמר תורתו מגן לנו, התורה של רשב"י מגין לדורות, וזה בחי' השתטחות על קברו, ואז כשיגיע היום הגדול גם מי שלא זוכה לעלות בפועל לציונו הק', מ"מ יוכל לקבל ההשפעות הגדולות של אותה יום.

תורתו של רשב"י מגן לנו

ולפני שנתעמק בתורתו של רשב"י נראה להביא קצת מדבריו המלהיבים של מו"ר הגרצ"מ זילברברג שליט"א בענן דביקות בתורתו של רשב"י:

"הננו נמצאים בחודש אייר [נעת בש"ק יהי' שבת מברכין אייר] שמאיר בו השפעה עצומה של תורה הק' ע"י המן והבאר, וע"י השפעה הנצחית של רבי שמעון, ההשפעה של תורתו מגן לנו, כל תנא או אמורא הרי מאיר הארה נצחית, והנשמה הכוללת של רשב"י מאיר ביתר שאת בעקבתא דמשיחא, השפ"א ועוד צדיקים אמרו והי' עקב תשמעון דבעקבתא דמשיחא מאיר כוחו של רבי שמעון, דיש בחינה שהכל נעשים רבי שמעון'דיג, הבית אהרן והבעל התניא גילו דר' שמעון לכל אפילו לפחותים, כל אחד יכול לזכות במשך חודש אייר ע"י כוחו של פסח שני ולמה נגרע לאוצרות הגדולות של רשב"י, [ובפרט בשבוע לפני ל"ג בעומר] זה הוא עיקר ההכנה להיו"ט הגדול של ל"ג בעומר, ואמרו הצדיקים דעיקר הדרך לזכות לאורו הוא ע"י התעסקות בתורתו, הוא נקרא "תנא האלקי" שמלמד אותנו אלקות, והזמן מסוגל להתעורר בתורתו של ר"ש דבהילולא בעצמו לא קל להתעורר ע"י תורתו, וכ' מאור עיניים מבעש"ט הק' וכן אמר ר' משה קוברינר זי"ע ועוד הרבה, דעיקר אופן של השתטחות והתקשרות והתדבקות רוחא ברוחא נפשא בנפשא נשמתא בנשמתא הוא ע"י הדברים של הצדיק, וכמו שגילה הרשב"י זי"ע דכל מי שלומד תורתו של רשב"י באים המלאכים לומר לרשב"י שיהודי זה לומד עכשיו תורתו, ומצד שפתותיו דובבות גורם שמחה גדולה לנשמה דזה עיקר הצורה איך שיוכל להיות מהלך גם בעולם העליון, ולכן התעסקות בתורתו של ר"ש הוא

ממש"כ רמב"ם וחינוך דעיקר מצות הקטרת מוטל על הכהנים ולא כשאר קרבנות ציבור שכתבו שנשטו בו ישראל, דאף שקטרת הוא קרבן ציבור ונעשית משל ציבור אבל לענין המצוה חלוקה משאר קרבן ציבור שכל ק"צ עיקר מצותם שהציבור חייבים בקרבן כמו כל יחיד שחייב בקרבן ומצותן מתקיימת ע"י שהציבור מתכפרים בו ועולה להם ככל קרבנות הקרבין ועולים לבעלים לשם חובה, משא"כ מצות הַקְטַרְת הַקְטַרְת עיקר מצותה שיהא ממנה מעשה הקטרה בכל יום על המזבח, ואין לך במצותה אלא מעשה הקטרה בלבד, והוכיח כן מדברי אביו הגר"ח שאמר שקטרת שהוקטרה שלא לשמה דבעלמא אינו עולה לבעלים מ"מ בקטרת א"צ להקטיר שוב. עי"ש עוד. ויל"פ יותר דבקטרת עיקר דינו מצד המזבח הפנימי שיהי' עליו קטורת סמים וזה מוטל על הכהנים כ"ז שיש מזבח וכבמואר בסו"מ תצוה שעיקר חובת הקטרה כ' רק בהדי חובת עשיית מזבח הפנימי.

ולדברינו הנ"ל בחילוקים בין קטורת דכל יום וקטרת דיו"כ, יתכן דכל דברי הגר"ח הוא רק בקטרת של כל יום דעיקר דינו מצד מזבח הפנימי, אבל קטורת דיו"כ עיקר דינו מצד עבודות המוטלות על הכה"ג בכניסתו לפני ולפנים, והכה"ג הוא שלוחו של כלל ישראל, ועיקר פ' אחרי הוא ההתחדשות דאהרן הכהן קדושתו גדולה שיוכל ליכנס לפני ולפנים ע"י הקטרת, ולזה נתחדשו הדינים ביד הכהן גופא שיהי' מלא חפניו ועבודת החפינה והולכת הקטורת לפניו וחפינה השני, א"כ הקטרת אינו מצד שיש דין על מקום ק"ק שיהי' שם קטורת רק על הכה"ג הנכנס, שיכנס רק עם עבודת הקטרת.

ונשלמה פרים לענין קטורת בכל יום

והנה במה שאנו אומרים כל יום פ' הקטורת וברייתא דפיטום הקטורת העיר ידידי הרב יעקב יוסף לונר שליט"א הרי בפשטות זה מדין ונשלמה פרים שפתינו וא"כ ל"ל להאריך בסדר עשייתה הרי עיקר הכוונה להגיד הפסוק והקטיר עליו אהרן קטרת סמים וגו'.

ולפ"ד הגר"ח הנ"ל י"ל דהא דונשלמה פרים הוא רק על החלק שמוטל על כלל ישראל וזהו כל קרבנות ציבור והיחיד, וחלק הכהונה הוא רק שליחות והכשר בעלמא, אבל הקטרת הוא רק מדיני המזבח ועיקרו לא מוטל על הציבור, משא"כ הכנת הקטרת זהו חלק המוטל על כלל ישראל עי' כריתות ו. דיכול לפטם ולמוסרו לציבור, ולכן רק בזה אנו מאריכים. וא"ש דבתפלת יו"כ אנו כן מאריכים בסדר עבודת הכה"ג לפני ולפנים כיון דעבודת הכה"ג הוא מצד כלל ישראל.

צינור גדול להמשיך ישועות גדולות, ויש להתעמק במה שרשב"י בעצמו אמר לנו שנגיד את זה שהוא "ברוך שמי" דבכל פתיחת הארון גורם לפתיחת שערי שמים, וזה הדבר היחיד שמצינו שרשב"י אומר לנו להגיד הקטע של הזוה"ק, וכאן האריך בענין החיזוק של "בי" אנא רחיק" ובענין "אנא עבדא בכל עידן ועידן" ע"כ מדברי הרב שליט"א.

הראשונים שעסקו בתורתו של רשב"י

לפני פטירתם

הנה ה' רגיל בפי דו"ז הג"ר בצלאל ראקאו זצ"ל מה שהעיד בעל מנחת אלעזר ממונקטש זצ"ל בשם זקינו [דברי תורה ח"ח אות ל"א] דמקובל אצלם שהתוס' הארוך בפ' מרובה דף ע"ז ד"ה פרא מטמא טומאת אוכלין נכתב ע"י בעלי התוס' לילה לפני הריגתם והיו בתפיסה וידעו שמחר יוצאו להריגה ואז כתבו התוס', וסיפר שראה באיזה ספר שלא ה' להם דיו וכתבו בדם של אצבעותיהם, והי' מרגלא בפומי' שאצל כלל ישראל אין מושג של פורענות וחרבן דתקופת הזוהר של בעלי התוס' ה' בזמן שנהרגו ונשחטו מהם, ¹⁷ והנה תוס' הארוך הזה הוא כולו מבוסס על כמה שיטות של ר"ש, דכל הסוגיא שם הוא לפרש שיטתו בהא דכל העומד לזרוק כזרוק דמי ועומד לפדות כפדוי דמי, וכן הא דקאמר ר"ש פרה מטמא טומ"א הואיל והיתה לה שעת הכושר, ומה דאמר ר"ש דיש נותר שהוא מטמא טומ"א, ועוד מה דאמר ר"ש פרה נפדית ע"ג מערכתה, והא דקדשי בדק הבית אינו בכלל העמו"ה, וע"ע בתוס' שם שהביאו כמה דינים משי' ר"ש בשאר מקומות והרחיבו לבאר האי כלל דכל העומד.

עוד דבר נפלא מצינו ברש"י זבחים מה: בדברי ר"ש גרסי' "נומי" ר"ש בדבר שדרכו לאכול חייב וכ' רש"י ששמע כן בבית מדרשו של רבינו יעקב, וכך פירשה רבינו משולם בר קלונימוס גאון בשעת מיתתו דנומי ר"ש היינו אמר ר"ש, ובתוס' מנחות קט: ד"ה בתחלה הביא דרבינו קלונימוס אביו של רבינו משולם הגיה שלשה דברים כמפי נבואה לפני פטירתו וזו אחת מהם, דהיינו שפי' דכוונת "נומי" ר"ש היינו כמו "אמר ר"ש", ונר' שעד סמוך לפטירתו לא ה' ידוע כוונת דבר זה והי' לו גילוי מיוחד לפרש זה [וצ"ע הרי בכ"מ כ' הלשון "ונם לו" ומה כ"כ ק' לפרש].

¹⁷ בצל הקודש לאחי שליט"א עמוד קל"ב, ופעם שאלני דו"ז זצ"ל אם למדתי כבר התוס' הארוך במרובה, ואמר שהוא לומדישע תוס' ולמד אותה עם אביו אאזמור"ר בילדותו והי' אומר לו אביו שזה לומדישע תוס', ובבר מצוה שלו עשה סיום על מס' ב"ק ובישיבת שניידערס ה' כל אחד שואל אותו, וכשהגיעו לתוס' זה כולם שאלו אותו ע"ז, ובברייסק תפסו כבר תוס' זה כתוס' בסדר קדשים והראה לי בגמ' שלו על תוס' זה הרבה הגהות.

עוד יש להוסיף דגם פטירת רש"י עצמו ה' באמצע התעסקותו בתורתו של ר"ש דיעויין מכות יט: בגמרא רבי שמעון אומר לא בערתי ממנו בטמא - בין שאני טמא והוא טהור, בין שאני טהור והוא טמא, והיכן מוזהר על אכילה איני יודע. טומאת הגוף בהדיא כתיב: נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים וגו'! אלא טומאת עצמו מנין? דכתיב: לא תוכל לאכול בשעריך, ולהלן הוא אומר: בשעריך תאכלנו הטמא והטהור וכו' וברש"י ד"ה ה"ג - והיכן מוזהר על אכילה שלא יאכלנו בטומאה איני יודע ת"ל לא תוכל וגו' כך היא שנויה בסיפרי וכשקבעה כאן לא הספיקו לגמרה עד דאקשי גמרא טומאת הגוף בהדיא כתיב ביה ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ וגו' ומוקמינן לה ביבמות במעשר מדכתיב כי אם רחץ הא רחץ טהור דטבל ועלה אוכל במעשר. וכתוב ע"ז בסוגריים "רבינו גופו טהור ויצאה נשמתו בטהרה - לא פירש יותר מכאן ואילך לשון תלמידו ר' יהודה בר' נתן" הרי שהי' פטירת רש"י הקדוש באמצע עסק ביאור דברי רבי שמעון.

וי"ל בדרך צחות דיש ענין מיוחד להתדבק בתורתו של רשב"י לפני הפטירה, ואולי כיון דרשב"י ה' לו הסתכלות פנימית בזה העולם דכל דבר ה' לו ביאור פנימי ושורש רוחני, ולכן ה' דורש טעמא דקרא, והוא הרבי של פנימיות התוה"ק לכל ישראל, וכל הסתכלות פנימית על כל החיים, א"כ מי שחי באופן זה הוא ממשיך לחיות גם אחר הפטירה דמיתה לא נתפס רק על חיצוניות ולא על פנימיות. וכמו שרשב"י בעצמו סיים את החיים שלו עם המילים כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. ובזה יל"פ מה דאמר רבא במכות יז: "מאן דילידי אימי' כר"ש תילד ואם לא לא תילד" דקשה מי יכול להגיע לדרגת רשב"י, רק הכוונה לחיות כל החיים במבט פנימי ומבט מרום, ולא לחיות עם השטחיות והחיצוניות של החיים, דאם ייוולד הבן רבי שמעון'דיג שיזכה להסתכל בפנימיות החיים כדאי שיוולד שאז יהי' לו חיים נצחיים, אבל אם לא יחי' כן רק בצורה חיצונית הרי לחיצונית יש מיתה ול"ל להולד.

וע"ע סוגיא ריש מנחות שהעמיקו אמוראים לפרש דעת ר"ש בענין שלא לשמה במנחות, ובסוף ד. הכריזו "כלום הגענו לסוף דעתו של ר"ש" היינו שא"א לרדת לסוף דעתו ותמיד אפשר להעמיק בדבריו יותר, וע' ירוש' פ"ק דסנהדרין דהי' לר"ש חלישות הדעת מרבו רע"ק שהעלה את ר"מ יותר ממנו, וא"ל רע"ק "דייך שאני ובוראך מכירין את כוחך" וי"ל בכוונת רע"ק דכוחו של ר"ש הוא עמוק ומוסתר מאד.

וכעת נוכל להתעמק בעז"ה בדברי תורתו של ר"ש:

חיוב חוץ בקדשי עכו"ם לדעת רבי שמעון

איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב וגו' וכל הפרשה [י"ז ג' - ט']

בזבחים מה. אמר רבי שמעון ד"קדשי עכו"ם אין חייבין עליהן על פיגול נותר וטמא¹⁸ והשוחטן בחוץ פטור, ור' יוסי מחייב" ולענין פיגול נז"ט מפורש בגמ' הטעם דילפי' פיגול עון עון מנותר, ונותר ילפי' חילול חילול מטומאה, ובטומאה כ' בנ"י ולא עכו"ם. אולם לענין שחוט חוץ לא נתפרש בגמ' הטעם. וכבר העיר בזה בתוי"ט שם, ובשמ"ק כ' בשם הר"ם דכי היכי דדרשי' לקמן קטז: דגוים מותרין לשחוט בחוץ שנא' כאן בפ' שלנו "בני ישראל", בנ"י מצווין על שחוט חוץ ואין הגוים מצווין על שחוט חוץ, ולפיכך כל אחד בונה במה לעצמו, ה"נ נדרש לענין הקרבן דאין חייבין על קרבנם על שחוט"ח גם אם ישראל שוחטו.

וצ"ע טובא, דהתם מיירי לענין הגוי, וגוים בוודאי אינם מצווין אבל כאן מיירי בישראל שמצווה על שחוט"ח, והרי עכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל, וא"כ למה לא יהי' חיוב חוץ על קרבנם. וביאר בזה הגרי"ז [שם ותמורה ב: ועי' ספר זבח יעקב זבחים קטז:] דבאמת בלא"ה צ"ע ל"ל קרא למעט גוי מאיסור שחוט"ח הרי פשיטא דכן הוא כיון שאינם מצווין אלא על ז' מצוות. וצ"ל דבפ' שחוט חוץ מלבד מה שנאמר בו אזהרה ועונש על שחוט"ח, עוד נכלל בו דין הפקעה בעיקר ההקרבה, דהקרבת חוץ אין עלי' תורת קרבן כלל, ולכן לולא קרא ס"ד דאף דאין מצווין על שחוט"ח מ"מ אין על קרבנם בחוץ תורת קרבן קמ"ל קרא דבנ"י, דגוים מופקעים לגמרי מעיקר הפרשה דשחוט חוץ, ויש על הקרבתם בחוץ תורת קרבן. וממילא א"ש דברי ר"ש, דכיון דהנכרי מופקע מחיוב חוץ א"כ גם קרבנו מופקע מחיוב חוץ מצד היותו קרבן נכרי. אולם שי' ר' יוסי הוא דתלוי איזה קרבן הגוי מקדיש דאם הוא מקדיש לבמה בזמן איסור הבמות, אינו שייך למקדש כלל, וממילא ל"ש כלל אצלו דין חוץ דעיקר דינו להקריבו בחוץ, אבל עד כמה שמקדיש למקדש ונתרבה מקרא דאיש איש דנכרים נודרין נדרים ונדבות כישראל, א"כ יש על קרבנם תורת קרבן ישראל וממילא חייב בחוץ.

שיטת ר"ש דקרבן גוי שאני בעיקר קדושתו

ועדיין יל"ע למה לא נתפרש בגמ' טעמא דר"ש בזה וכ' רק הטעם דפיגול נז"ט. והנראה בעז"ה דהנה הרמב"ם בפ"ח מפסולי המוקדשין הכ"ד פסק כר"ש לענין פיגול נז"ט דפטור בקדשי עכו"ם, אולם לענין שחוט חוץ פסק

¹⁸ ולענין פסול דעת המנ"ח קמ"ג י"א קמ"ד ה' ועולת שלמה זבחים מה. דוודאי נפסל אולם ד' תפא"י זבחים שם דאינו נפסל כלל.

פ"ט ממעה"ק הט"ז כר"י וכבר דנו האחרונים בזה [כס"מ ברכת הזבח תוי"ט וזבח תודה שם] וביאר הגרי"ז [תמורה ב:] דשני המחלוקת לא תלויים כלל הא בהא, דהמח' בפיגול נז"ט הוא מח' בעיקר גדר קרבן גוי דלר' יוסי הוא בחפצא כקדשי ישראל, אולם לרבי שמעון מה דנתמעטו מפיגול נז"ט אינו רק שינוי בדין קרבנם כמו בקדשי ישראל שיש שינוי מעולה לשלמים, אלא הוא מפני שקדשי עכו"ם הוא שם אחר של הקדש מאשר קדשי ישראל, שהתורה ריבתה שנודרים נז"ט רק לענין זה שיש להם קרבנות, אבל אינם כקדשי ישראל, אלא יש להם תורת קרבן מיוחד של קדשי עכו"ם, ובזה ביאר הגרי"ז דברי הרמב"ם פ"ה ממעילה הט"ו שכ' דטעם דליכא מעילה בקרבן גוי כיון דכתיב בני ישראל, וק' הרי בגמ' איתא טעם אחר דילפי' חטא חטא מתרומה, אלא דרק אחרי דילפי' מבנ"י דיש על קרבנם תורת קרבן מיוחד, ממילא שפיר יש ללמוד מפסוקים אחרים דנתמעטו מדיני קרבן ישראל אבל אי ליכא קרא שהם חלוקים בגדרם לא היינו ממעטים אותם מדיני ישראל.

ובזה הסביר בנו הגרי"ד זצ"ל מש"כ התוס' תמורה ג. בהא דאיתא דקדשי גוי לא נהנין רק מדרבנן הא דליכא עכ"פ איסור הנאה דאו' כמו שלמים דליכא מעילה ומ"מ אסור בהנאה מדאו' ותי' מדליכא קדושה לענין פיגול נז"ט, והביאור דכיון דגדר המיעוט בפיגול נז"ט הוא דאין קדושתו כקדו' קרבן ישראל ממילא נתמעט לגמרי מאיסורי קודש, ובזה גם יישב הגר"ח קושיית התוס' זבחים מה. ד"ה והשוחטן דאי רבי שמעון סובר כר"א מנחות עג: דא"א לגוי להביא רק קרבן עולה תיפוק ל' דשי' רבי שמעון כריתות כג: דליכא דינא דפיגול נז"ט בעולה כלל אפי' בקדשי ישראל כיון דאין איסור חל על איסור, ותי' התוס' דבגוי שרי לגמרי וביאר הגר"ח דבישראל הוא רק מצד אאחע"א אבל בגוי חזינן ממיעוטא דפיגול נז"ט דנתמעטו מאיסורי קודש לגמרי.

וביאר הגרי"ז עפ"י הנ"ל הא דלא מוזכר בברייתא זבחים מ"ה. שי' ר"ש בשחוט חוץ וכן הא דהרמב"ם פסק כר"ש רק לענין פיגול נז"ט ולא לענין שחוט חוץ, כיון דמח' דשחוט"ח ל"ש לפלוגתא הנ"ל דמח' פיגול נז"ט הוא בגדר קרבן גוי, אבל המח' דשחוט"ח הוא אי דרשי' בנ"י למעט שחוט"ח דעכו"ם.

והנה כ"ז הוא לפרש ד' הרמב"ם שחילק ביניהם, אולם אולי אפשר"ל בדעת רבי שמעון בעצמו דס"ל דשתי הענינים תלויים זה בזה, דס"ל לר"ש דמדנתמעטו מפיגול נז"ט ממילא נתמעטו גם משחוט חוץ והוא ע"פ דברי הגרי"ז הנ"ל עפ"י השטמ"ק בזבחים מ"ה, דר"ש הוכיח מהא דגוי לא מצווה על שחוט"ח גם בקדשי מקדש שלו, א"כ גם כל קרבן של גוי מופקע מדין חוץ, דס"ל

בשורש עליון, ולכן יש למעט קרבנו מפיגול נו"ט וכן בחיוב חוץ.

סמיכות חיוב חוץ לפרשת יוה"כ

בזה נבין ג"כ המשך פ' חיוב חוץ לפ' עבודת יו"כ, דכל עיקר עבודת יו"כ הוא לבטא ענין זה דישראל שייך לעולם פנימי וקדוש ביותר, ולכן כל קרבנותיהם דוקא בפנים, ולכן הודגש כמה פעמים בקרא ואיש איש מבית ישראל דעיקר דין חוץ נובע מקדושת ישראל [ועמד בזה בחי' הגרי"מ פיינשטיין עה"ת וכ' דישראל בעי' מקדש וגוי ל"ש למקדש]

שעיר המשתלח הוא קרבן חוץ

והנה **בבעל הטורים** כ' דהמשך הוא מצד שעיר המשתלח, דאע"פ שהתירי לך שעיר המשתלח בחוץ שדחיתו לצוק הוא שחיטתו, אעפ"כ בשאר קדשים יהי' בפנים. ולהנ"ל יל"פ דלכן שעיר המשתלח בחוץ להורות ההיפך מקדושת ישראל, ולהורות דכל החטאים שלהם לא שייכים להם בעצם רק זה נובע מהסט"א שלא שייך אצלו הגבלת מקום.

שעיר המשתלח אי הוי כקרבן

והנה קצת משמע מבעל הטורים דשעיר המשתלח הוא קרבן, וכבר דנו בזה כמה אחרונים וביונת אלם סי' ל"ד סקט"ו בשם הגרי"ז דממה שחייבין עליו בחוץ לפני וידידי מוכח דיש עליו תורת קרבן, [עי' עוד חי' הגרי"ז זבחים קי"ג] אולם שפ"א זבחים נ. נקט דאין עליו תורת קרבן כלל.

אלא דיל"ע לד' הגרי"ז דס"ל דיש לשעיר המשתלח תורת קרבן עכ"פ לפני וידידי, האם אחר הוידוי פקע ממנו שם קרבן ורק נשאר עליו מצות שילוח מחמת חובת היום, ול"ש כלל חיוב חוץ אחר וידידי, או דנימא דעדיין יש עליו תורת קרבן והשילוח הוא גופא ממצות הקרבן והא דפטור מחיוב חוץ כיוון דאינו ראוי לבוא בפנים וחקר בזה דו"ז הגר"ר בצלאל זצ"ל [בספרו ברכת יו"ט על הרמב"ם הל' עבודת יוה"כ פ"ק ה'] גם בביאור הא דבעי' קרא **ביומא סו.** להכשיר את הזר לשילוח ופי' גבורות ארי שם דס"ד דהוי כהקטרת אימורים דאינו מעכב ומ"מ פסול בזר, וא"כ יל"ע האם קמ"ל קרא דהגם דהוי כקרבן מ"מ כשר בזר, או דזה גופא קמ"ל קרא דפקע ממנו תורת קרבן ולכן כשר בזר, וכן בהא דאיתא שם דדוחה שבת האם זה כשאר קרבנות דגם הגמר כהקטרה דוחה שבת או גזה"כ בעלמא, ובסוף תלי לה בשינוי הסוגיות בין יומא וכריתות לענין אם יש עירוב והוצאה ביו"כ.

דקרבן גוי שאני בעיקר הקדשתו מקרבן ישראל, וזה לשיטתו דכיון דחזי' דקרבנו מופקע מפיגול נו"ט חזי' דקרבנו שאני בעיקר קדושתו, ולכן כשנתרבה מאיש איש לא נתרבה שיהי' קרבנו כקרבן ישראל, ממילא אי חזי' דהגוי אינו חייב בחוץ, שפיר י"ל דהטעם הוא כיון דקרבנו מופקע מחיוב חוץ, אבל ר' יוסי דס"ל דחייב משום פיגול נו"ט הרי דנתרבה דקרבנו כקרבן ישראל, ממילא י"ל דהמיעוט נאמר רק על הגוי בעצמו, ונאמר שם ג"כ דקרבן שהוקדש לבמה יוכל לכתחלה להקריבו בחוץ.

קרבן גוי אין לו שורש למעלה

וכשנעמיק בפנימיות שיטת רבי שמעון [ראה להלן בפ' קדושים בענין לערב נגלה בנסתר] אפשר להבינו ע"פ דברי שפ"א שהבאנו בריש דברינו דכל הקדושות בפרשיות אלו צריכין גדר ערוה כדי לגלות הקדושה, דהיינו דבעי' שמירה על הקדושה שלא יתפשט ועי"ז גופא ממשיכין הקדושה, וזה בעולם שנה נפש דרק ביו"כ ולא יבוא בכל עת, ורק בכה"ג, או שאר עניני עבודה דוקא בכהן, ושיהי' דוקא בביהמ"ק, והבשר יהא נאכל דוקא בזמן מיוחד, דזה גופא ממשיך הקדושה עי"ש בהרחבה. וענין זה ניתן לבניי שעליהם מוטל להציל ולתקן הבריאה כמבואר במדרש דבשביל שושנה יצאל הפרדס, עי"ש.

עוד יש לצרף מש"כ השפ"א בנוס"א [בשנת תרס"ד] דבניי מיוחדים לעבודת הבורא בקביעות, דמעשינו הם דבוקים בשורש להיות קבוע ולעשות פירות בעולם, וזהו מה שנתן לנו הקב"ה מקום בעולם, ונתן לנו בית המקדש, ולבני נח מותרים בבמות כיון דקרבן ב"נ הוא לפי שעה במקרה אבל לנו כתיב "במקום אחר יבחר ה'", וכ"כ ואל יבא בכל עת" ובעי' "פתח אוה"מ" דזה השער לה' כיון שכל עבודות בניי דבוקים בשורש עליון, וכ"כ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם שמעשיהם דבקים בחי החיים, וזה כל ההפרש של בניי מכל האומות.

המבואר בדבריו דכל עיקר קביעות מקום דביהמ"ק וקביעות והגבלת זמן דקרבן, הוא מחמת דכלל ישראל דבקים בשורש עליון ועליהם להמשיך קדושה לכל העולם, וצורת המשכת הקדושה הוא ע"י השמירה שהי' מוגבל בזמן ומקום וכדו' אבל גוי שאינו דבוק בשורש עליון כלל ואין ענינו להמשיך קדושה א"כ אין מקום כלל להגבילו במקום ובזמן. וא"כ י"ל דזה הי' הבנת ר"ש בהא דנתרבה דעכו"ם נודרים כישראל, דלא יתכן כלל לומר דקרבנו מועלת כקרבן ישראל כיון שאינו דבוק

שלא יטמעו בין הגויים, שבדרך כלל כשדרים ישראל בין הגוים יש סכנה גדולה שמא יטמעו בהם וילמדו ממעשיהם, ולכן שמם הקב"ה במקום גרוע ומקולקל כדי שלא הי' להם שום הוו"א לעשות כמעשיהם. [בצל הקודש עמ' קפ"ב] ויש להוסיף דזה הי' ההבדל בין יהדות צרפת בזמן בעלי התוס' ויהדות שפניא, דבצרפת היו הגוים שפלים וגרועים ממילא לא למדו מהם ולא נתקלקלו אבל בשפניא כיון שהגוים היו מלומדים ומכובדים, נתקלקלו הרבה.

בהמשך הפסוקים כ' "ושמרתם את חקותי וגו' וחי בהם" פירש"י "לעוה"ב שאם תאמר בעוה"ז והלא סופו הוא מת", יל"פ דזה היפך ממעשה הגוים, שכולם קרויים מתים וגם בחייהם מתים הם, וכל פעולה שהם עושים חל עליהם שם מיתה מיד דאין לו קיום ונשכח זכרם, אבל יהודי כל חייו הוא פנימי ודבוק בחיים, וכל פעולה שהוא עושה קשור לנצחיות, ולכן גם כשמת הוא ממשיך לחיות, וזה כוונת הפסוק "כמעשה ארץ מצרים לא תעשו" היינו אפילו הפעולות הפשוטות של הגוים לא תעשו כיון שאין להם קיום כלל, אלא ושמרתם את חקותי ללכת בהם דע"י התורה והמצוות כל חייו הוא הליכה במדרגה למדרגה, שכל פעולה שלו הוא נצחית ונשאר אתו ולכן וחי בהם לעוה"ב.

עד כמה הדברים מתאימים למו"ז הגה"צ רבי יעקב סניידערס זצ"ל אשר בעת פטירתו מצא אאמו"ר שליט"א החומש הי' לידו וה"בוך שטאב" [הסמני'] הי' ממש בפסוק זה, וזה הי' סימן דכך הי' צורת החיים שלו שהי' דבוק בפנימיות ורוממות בכל עת וכמו שכבר הארכתי, ולכן זכה לוחי בהם לעוה"ב.

והנה נפק"מ בכ"ז הוא ג"כ אי יהי' פסול מום בשעת שילוח, דבגמ' [ביומא סג: וכ"פ הרמב"ם פ"ה מעוה"כ הי"ז] מבואר דגם אחר הגרלה יש פסול מום אבל יתכן דזה רק לפני שילוח, ובשו"ת אבנ"ז או"ח ח"ב סי' תנ"ט נשאל בהא דשעיר המשתלח חולה מרכיבו על כתיפו [יומא ס"ו:]: למה לא יהי' לו פסול מום ככל בהמה חולה [ר"ה ו:]: ואי נימא דאחר שילוח אין עליו תורת קרבן כלל א"ש.

שעיר המשתלח דומה לקרבן גוי

ויל"ע לד' השפ"א דאין עליו תורת קרבן כלל למה יש פסול מום גם אחר הגרלה, אולם למה שנתבאר לעיל בטעמא דשעיר המשתלח דזה בא להורות דכל חטאי ישראל לא שייכים להם, אלא שייך למקומות הסט"א שאין להם הגבלת מקום, וא"כ י"ל בהגדרת שעיר המשתלח דדמי לקרבנות של גוי דמופקע מחיוב חוץ, א"כ י"ל דדין זה נשאר גם בשעת השילוח, וזה הטעם למה יש פסול גם אחר הגרלה גם לשי' השפ"א דאין עליו תורת קרבן, דגם קרבן גוי יש פסול מום, וא"כ גם לד' הגרי"ז יהי' עליו תורת קרבן במה אחר השילוח ויהי' עליו דין מום מצד זה, אבל לא חיוב חוץ כיון דל"ש כלל לפנים.

חסד ה' שישראל דרים בין גוים גרועים

כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען וגו' [י"ח ג']

פירש"י מגיד שמעשיהם של מצרים וכנעניים מקולקלים מכל האומות ואותו מקום [גושן] מקולקל מן הכל. אמר דו"ז הג"ר בצלאל זצ"ל שזה הי' מחמלת הקב"ה כדי

פרשת קדושים

דבר אל כל עדת וגו' קדושים תהיו וגו' איש אמו ואביו תיראו וגו' וכל המשך הפרשה [י"ט מפסוק ג' והלאה]

ראה בתחלת פרשת אחרי מות שהבאנו משפ"א ביאור ענין המשך הפרשה והשייכות בין קדושים לאחר מות דענינו שמירת הקדושה למקומות וזמנים מוגבלים, ויש להוסיף דאחרי מות בני אהרן שלא הי' להם בנים, וביאר חת"ס וקרן לדוד שם דהיינו שלא הי' להם תלמידים והמשך כיון דהתעלו לגמרי, והקב"ה ביקש מאהרן שלא ימות מדביקות, אלא ימשיך לחיות כדי להשפיע על כלל ישראל ולחנכם וכמ"ש למען אשר יצוה את בניו וגו' וע"ז כתוב אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהם, ולזה כ' אח"כ קדושים תהיו, דצורת הקדושה לא הי' באופן של התפשטות הגשמיות, רק לחיות כאן בעוה"ז ומעורב ב"א לחבירו ולהתנהג בקדושה וכפי שיבואר יותר לקמן.

וראוי להביא כאן בענין זה דברי מרן החת"ס בתורת משה כאן [ובקיצור בחי' חת"ס כאן] וז"ל: "פרש"י פ' זו בהקהל נאמרה לפי שרוב גופי התורה תלויים בה. וי"ל עפ"י מה שכתב החובת הלבבות (שער הפרישות פ"ג) בגודל מעלת הפרישות והבדידות שאין רצון הקדוש ברוך הוא להיות פרוש, דהיינו שילך למקום שאין אנשים למדבריות ויערים לבחון ולהבין את מעשה ה' כי נורא היא, כי לא תהו בראה לשבת יצרה, אלא רצון ה' ית' להיות אוהב את הבריות ולחבר עמהם ללמדם בינה והשכל בתורת ה', ואם אמנם שממעט בזה להשלים עצמו, אפ"ה הוא רצון ה' להיות אוהב הבריות שע"ז מקרבן לתורה בחיבור ובדביקות זו, ואם כוונתו רק לתכלית זה אז יהי' בחיבור עם אנשים ולבו דבק בה' ואעפ"כ פרוש מכל תענוגי העולם הזה, וזה הפרישות בחר ה'. וזה שביאר כאן באמרו קדושים תהיו שתהיו בפרישות, ונוכל לטעות שענין פרישות היינו בדידות הגוף, לכך נאמר דבר אל כל עדת וגו' והיינו פ' זו בהקהל נאמרה, שיהי' פרוש אבל מעורב עם בני אדם, והטעם מפני רוב גופי תורה שיקויים התורה בגוף תלויים בזה ללמוד וללמד ולהיות ממלכת כהנים".

ובהג"ה שם הביאו דבריו של הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל אב"ד קראקא בנו של מרן במכתבו אל ב"ד האדמו"ר רבי יודא ליב איגר זצ"ל, וז"ל: "וכך הי' דרכי אבותינו ורבותה"ק זי"ע עם עוצם קדושתם חסידותם ופרישותם גדלה צניעות, הצנע לכת עם ה' ובאו בחדריו בחדרי לבבם ובמשכיות כליותיהם ומחשבותיהם, ועל פני כל העם נהגו מנהג ד"א כפי מה שיסבלו הבריות, ... ושמעתי מפה קדוש אאמו"ר מאוה"ג זצ"ל אמה

שפירש"י ר"פ קדושים פרשה זו בהקהל נאמרה, הכוונה קדושים תהיו בהקהל ע"ד שכ' בס' חובת הלבבות החכם מתבודד והוא במקלות וחברת בנ"א צהלתו בפניו ואבלו בלבבו. וכך היתה מידתו של אאמו"ר (הח"ס) זי"ע, כל מי שהי' מתבונן בדרכיו ראה כי תנועותיו בדביקות גדולה בה' ותורתו עפ"י כתבי האר"י וזוה"ק באופן שבנ"א הפשוטים לא הרגישו בו שום השתנות ממנהג הציבור. (מכתב סופר ח"ב פ"ד טור ב' - ג')¹⁹

דרשה לבר מצוה

ואביא מה שדרשתי בעז"ה בש"ק פ' קדושים בבר מצוה של בן לגיסי הרב משה ארי' קויפמן שליט"א במעמד מו"ח שליט"א.

"פרשה זו נקראת פ' קדושים. הקב"ה תובע שנהי' קדושים וזה נתבע גם מבחור בר מצוה אבל איננו יודעים מה זה קדושה. איתא בחז"ל יכול כמוני, היינו שהי' הו"א שנהי' קדוש ממש כהקב"ה ת"ל "כי קדוש אני קדושתו למעלה מקדושתכם" וצ"ב.

עוד צ"ב בסדר הפסוקים בפרשת קדושים והשייכות לקדושה דמתחלה כ' באמת להיות קדוש אולם אח"כ כ' מצות מורא אב ואם, אח"כ שבת וע"ז, אח"כ ענין פיגול ונותר, ואח"כ עניני בין אדם לחברו, איך הם שייכים לקדושה וגם מה השייכות ביניהם מהו כל המשך הפסוקים והאיך הם נמשכים זה אח"ז.

קדושה אינו לפרוש מגשמיות לגמרי

והנראה בעז"ה, דבאמת ס"ד דקדושה ענינו פרישות לגמרי מכל עניני עוה"ז, פרישות מאכילה ושתי', פרישות מלהיות מעורב עם הבריות, אולם באמת אין הקב"ה רוצה בזה דיש להקב"ה מספיק מלאכים והקב"ה עשה אותנו גשמיים עם הרגשות גשמיים, ורוצה שנביא ונכניס הקדושה בתוך הגשמיות, וזה"פ קדושתו למעלה מקדושתכם דאצל הקב"ה אין הגשמה כלל משא"כ אצלנו.

¹⁹ עוד פירוש בפסוקים שלנו קדושים תהיו וגו' ובמש"כ רש"י דכ"מ שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, ראה בהג"ה לדרשות לז' אדר קל"ו: מה שהביא מפנסק מרן החת"ס שכתב באמצע דבריו "ובחלום נגלה לי פירוש הפסוק קדושים תהיו כי קדוש אני ה"א הנה קדושה הוא ענין פרישות והקב"ה נקרא פרוש כי הוא נבדל מכל מלאך ושרף והנה בשעת ההסתר שהשכינה מתלבשת במלאך, הרי זה קצת פחיתות בענין פרישותו והבדלתו וקדושתו כביכול, ונס פורים הי' בדרך של חוסר צניעות ע"י שאסתר נבעל לערל, וזה היפך גדר ערוה וקדושה, אבל כיון שהי' זמן הסתר פנים הי' הנס בדרך זו, וע"כ ביקש הקב"ה קדושים תהיו לאלקיהם ולא יביא אלוהים אתכם לפרוץ גדר קדושה, להבעל לגוי אלא תהיו קדושים לו אמתי כי קדוש אני ה' אם אהי' אני קדוש מבלי שאצטרך להתלבש במלאך אז תשארו גם אתם בגדר קדושה כמו במצרים כן נראה בחלומי ע"ש בהמשך מה שביאר עפ"י"ו.

לחכות כמה ימים לאוכלו, וע"ז אומר הקב"ה דאין לו בזה ריצוי דלא יגיע כלל לקרבת ה' ולכן זה תלוי דוקא בשעת ההקרבה, אבל אם בשעת ההקרבה ה' לו מחשבות הנכונות אף שאח"כ לא הספיק לאוכלו אין כאן פגם בעצם הקרבן.

וראה עוד בפ' רש"ר הירש שפי' ג"כ עד"ז ענין פיגול. והגרא"י ברזל זצ"ל פי' המשך הענינים בענין גדרים וסייגים לעשרת הדברות ע"פ רמב"ן דכאן זה פירוט עשרת הדברות עי"ש.

חסרון בהרגשת אחוה מקרי שנאה

לא תשנא את אחיך בלבבך [שם י"ז]

הנה באור החיים הק' כאן כ' דברים נוראים בהא דנקט לשון אחיך, ד"יכוין להודיע שיעור השנאה אשר ה' מצוה עלי', שלא יאמר אדם שאינו קרוי שנאה, אלא שנאה גמורה לבקש רעתו ויחפוץ בכליונו, אבל הרחקה בלב אינה קרוי שנאה, לזה נתחכם הכתוב לסמוך לא תשנא עם תיבת אחיך, לומר כי השערת השנאה אשר יצוה ה' עלי' היא הנרגשת בערך אחי, ושיעור זה כל שירחיקהו מלבו קצת הנה הוא יורד ממדרגת אחי, והרי הוא עובר משום לא תשנא הנה לפ"ז יש לנו עבודה להרגיש באחוה ממש עם כאו"א לא רק מצד מצות ואהבת רק גם כדי שלא יעבור על לא תשנא.

וקצת סמך לענין זה מצינו בגמ' שבת קכא: דההורג נחשים ועקרבים בשבת אין רוח חסידים נוחה מהם פירש"י דעתן של חסידים אינה מעורבת עמו שאינו הגון בעיניהם על מה שעשה, הרי דרך חסר בהרגשה דמעורב אתו בדעת, אולם להלן כ' בגמ' ואותן חסידים אין רוח חכמים נוחה מהם ופירש"י דאותן חסידים השונאין אותו על כך אין רוח חכמים עריבה עמהם להיות נוחה ומיושבת במה שרואין במדת חסידים וכו' הרי דחסרון "נוחה" הכוונה באמת רק שאינו מרגיש עריבות ו"געשמאקייט" אתו ולא שנאה להדיא ומ"מ נקרא שנאה.

ואהבת כלל גדול בתורה

ואהבת לרעך כמוך אני ה' [שם]

וברש"י אמר רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה.

בעיקר מש"כ כאן דהוא כלל גדול בתורה יל"ע, אי הכוונה לכה"ת כולה או שנוגע לכל המצוות דבין אדם לחבירו, והנה נר' בזה שינוי בין המפרשים דבכלי יקר נר' שזה כלל גדול במצוות ב"א לחבירו, והכלל בבין

והנה השיקול בזה קשה מאוד, מצד אחד לאכול ולשתות ולהיות מעורב היטב עם הבריות, אבל מצד שני להכניס בכ"ז הקדושה ולאכול בקדושה תוך דברי תורה ולא לאכול כזולל וסובא ולהיות מעורב עם הבריות, ומ"מ ליתור מאוד בכבוד הבריות ולאהוב אותם ולא לנקום ולנטור ולא לגזול וכדו' וזה מצריך עיון גדול ושיקול הדעת מה לקרב ומה לרחק.

מורא אב ואם וש"ק הוא עצה לאיזון בין

רוחניות וגשמיות

ע"ז נתן לנו התורה עצה גדולה לכבד אב ואם, דאב ואם הם מהווים דוגמא אצל האדם איך לאזן בין הרוחניות והגשמיות, ונכלל בזה הסבים והסבתות שנושאים בתוכם המסורת של הדורות הקודמים, ויודעים היטב איך צריך להתנהג, וי"ל דזה נכלל בלשון תיראו דהוא לשון ראי' דצריך להתבונן במעשיהם ולראות איך הם מתנהגים, והוסיפה התורה ענין השבת, דשבת מלא בגשמיות ורוחניות ביחד דמתפללים הרבה בביהכ"נ וגם אוכלים הרבה סעודות ביחד, ואם הבחור הבר מצוה זוכה ששוהה שבת שלם עם הסבים והסבתות ראוי לו להתבונן במעשיהם איך הם מתנהגים בין בתפלות הארוכות וכן בניצול כל דקה בביהכ"נ לפני התפלות ולפני הסעודות בלימוד ועסק התורה ובין בהתנהגות בשעת הסעודות, איך הם אוכלים בקדושה ובצניעות תוך כדי דברי תורה וזמירות, והכל מתוך מדות טובות ובין אדם לחבירו, בכיבוד כל אחד ואהבה לכאו"א, וזה מהווה דוגמא מאלפת בשביל הבחור הבר מצוה לציווי קדושים תהיו לכל החיים, וע"ע משך חכמה בפרשתן דהא דאמרי ביבמות ו. דכיבוד או"א מקרי הכשר מצוה הוא דע"י כאו"א מגיעים למעמד הר סיני דהם קיבלו מדורות הקודמים והם מהווים הקשר שלנו למתן תורה.

עכ"פ מובן למה התורה הכניסה אח"כ עניני ב"א לחבירו, דזה מעיקרי הקדושה להיות מעורב עם הבריות בהתנהגות טובה, וענין עבודה זרה הוא, שהעיקר מה שהקב"ה שונא הוא רק לא להיות מעוניין בענינים אחרים מחוץ ליהדות מחוץ להקב"ה, אבל בתוך היהדות הקב"ה רוצה שנהנה ונח"י בתוך עוה"ז.

המפגל אינו מבין ענין הקרבן

ועד"ז יש לבאר ענין פיגול דיסוד האכילה של קדשים שהקב"ה רוצה שנאכל אצל שלחנו כמו אבא לילדים, והגשמיות שלנו יהי' עם הקב"ה, אבל מי שחושב שכל ענין הקרבן הוא רק לצאת ידי חובה שהקב"ה לא יעניש אותו, ואין הוא מחפש האכילה עם הקב"ה, ממילא אינו מחכה בכליון עיניים לאכול מן הקרבן, ולא איכפ"ל

א: זה מצוה תמידית בהרגשת הלב שיגביר במחשבתו אהבה לחבירו ונהאריך בזה מאד בס' העיקרים מאמר ד' פמ"ה ובס' הבתים כ' כן בד' הרמב"ם בסה"מ ר"ו וכ"מ מהא דמג"א קנ"ו ומהא דאמר אריז"ל בטעם לישא אשה כדי לקיים בה ואהבת ולכן צריך שיראנה דאל"כ פן לא יאהבנה ול"מ דנחשוש ביטול פעולות של אהבה רק הרגשת אהבה וא"כ זה קשה מאד לקיים דבעי' להשפיע על ההרגשה. והעצה לזה הוא דיתבונן במעלת כל יהודי.

ב: זה מצוה על מעשים דכל מעשה מצוות דב"א לחבירו שכ' בתורה כמו נקימה נטירה ופריקה וטעינה והשבת אבידה, הם כולם פעולות של ואהבת וזהו עיקר צורת קיום מצוות ואהבת. [נסמ"ג מצוה ט' וחינוך רמ"ג וכ"פ בשו"ת שאילת יעקב סי' צ' בד' הרמב"ם] ועדיין יתכן דהמטרה הוא להגיע להרגשת אהבה אבל עיקר צורת המצוה הם המעשים.

ג: עיקרו של המצוה הוא השלילה דמה דעלך סני לחברך לא תעביד וכגמ' שבת ל"א. [נראים רכ"ד ומהרש"א בשבת שם] וא"כ זה לא ק' כ"כ דעיקר הוא לא לעשות מה ששנוי עליו.

ובהא דהביא רש"י כאן מימרת רע"ק, שמעתי לפרש דאי נפרש דזה מצוה של מעשים א"ש, דהי' ק' לרש"י איך נוכל לקיים מצוה זו הרי זה תלוי בהרגשת הלב, לזה תי' רע"ק דזה אינו רק כלל, אבל עיקר המצוה הם כל הפרטים והמצוות המעשיות שכתוב בכל התורה, ורע"ק לשיטתו דכללות ופרטות נאמרו בסיני, וא"כ גם א"ש שלא כ' כאן ויראת מאלך אני ה' כיון דאינו מצוה המסור ללב, ויש שהיו מחנכים לתלמידיהם שיעשו הרבה פעולות של חסד בכל קצווי תבל וממילא עי"ז יתרבה אהבת ישראל, ועפ"י הבעל התניא הי' עדיף לשקוע בהתבוננות ובמחשבה במהותו וגדלותו של כל יהודי ועי"ז להגיע לאהבת ישראל, אולם יש שנקטו לעיקר להרבות במעשים.

ומי שרוצה להגיע לאהבת ישראל בלב וכשיטה הראשונה, עליו לאחוז בדרכי ההתבוננות יש בזה כמה שלבים מן הקל אל הכבד.

א: כל ישראל ערבים זה לזה, ואם הי' חסר אף יהודי אחד במעמד הר סיני לא הי' קבה"ת א"כ רואים כמה כל יהודי נצרך.

ב: כל ישראל הם קומה שלימה, ויש נשמות ששורשם בראש ויש בעקב אבל כולם צריכות זל"ז ואם הי' חסר בעקב הי' צער גדול לראש, ולכן גם אם יודע שיהודי אחר יותר שפל ממנו מ"מ יאהבנו שיודע שהם חלק מקומה שלימה וכולם צריכים זל"ז.

אדם למקום הוא מצות אמונה עי"ש, וכן מורה לשון החינוך שהוא כלל לרוב מצות התורה, אולם בש"ך עה"ת נר' דנקט שהוא כלל לכה"ת כולה, ולכ"כ הביאור בזה כיון דאם איכפ"ל על חברו ממילא איכפ"ל על הקב"ה, ונר' הביאור ע"פ מה שאמר הג"ר אליהו דיסקין שליט"א דבמעשים שייך לחלק דיתנהג טוב כלפי חבירו ולא כלפי הקב"ה כמו דשייך דיעשה מעשה חסד לאחד ולא לשני, אולם אם אנו דנים על מדות ל"ש פיצול בזה וכדאי"ת²⁰ דהכופר בטובתו של חבירו בסוף כופר בטובתו של מקום. והנה השורש כל המדות טובות הוא לא להיות "אגואיסט" ובכל פעם שיש התנגשות בין צרכים שלו וצרכי אחרים לא יראה את עצמו רק ידע לצאת מעצמו וזה הרגשה בלב והרגשת אכפתיות ואהבה לזולת, א"כ כבר ל"ש לחלק בין איש לאיש ובין בן אדם להקב"ה, ולכן מי שמצטיין במדת אהבת חברים ממילא יהי' לו אהבה להקב"ה.

ובשבת ל"א. אמר הלל כלל לכה"ת כולה מה דעלך סני לחברך לא תעביד ושם יש ב"פ ברש"י אי הכוונה רק לחבירו וכל התורה לאו דוקא דהכוונה לרוב התורה, או דהכוונה גם להקב"ה דהקב"ה נקרא רע, א"כ גם כאן יתכן לפרש כן, אולם באמת רק שם כ' הלשון כה"ת אבל כאן כ' רק "כלל גדול בתורה" היינו שזה א' מן הכללים ולא מוכח דקאי על כה"ת כולה.

והנה בעיקר מימרת רע"ק צ"ע טובא מה בא להשמיענו, הרי לכ' זה דבר פשוט, ועוד למה מביאו רש"י הרי אין דרכו של רש"י להביא סתם מאמרים אלא מה שנוגע לפשוטו של מקרא וכאן אי"ז פ' למצות ואהבת. ופי' הגרא"י ברזל וצ"ל דבזה ניתן לך עצה איך לקיים כל המצוות דב"א לחבירו, כין דהכללים בבין אדם לחבירו אינו כ"כ ברור, ממילא אם ישקיע האדם בענין אהבת חברים, כבר ממילא ישתלם בכל המצוות דב"א לחבירו, וגם יוכל להכריע בכל מיני מצבים מה לעשות.

הנה בענין זה כדאי להביא כאן חלק משיעוריו הנפלאים של מו"ר הגרמ"י רייזמן שליט"א על רמב"ם פ"ו מהלכות דעות שהעמיק והרחיב במצוה זו בעשרות שיעורים.

ג' שיטות בקיום מצות ואהבת

הנה בעיקר מצוה זו, יש לנו ג' דרכים בראשונים איך לקיימו:

²⁰ לשון רבינו בחיי פ' שמות [שמות א ח] ע"פ תנחומא שם "אשר לא ידע את יוסף, כל הכופר בטובתו של חבירו סופו שיכפור בטובתו של הקדוש ברוך הוא".

לעד, וצווה בכוחם שיוציאו למיניהם ולא ישתנו לעולם, והמרכיב שני מינין משנה ומכחיש במעשה בראשית כאילו יחשוב שלא השלים הקב"ה בעולמו כל הצורך, ויחפץ הוא לעזור בבריאתו של עולם להוסיף בו בריות וכו'. עוד טעם כתב כדי שלא לערבב הכוחות המגדלים הצמחים להיות יונקים זה מזה דכל עשב יש לו מזל שמכה אותו ואומר לו גדל וכו'. עכ"ד הרמב"ן.

בערבב שלא בצורת הרבעה והרכבה ממש

ולפ"ז יש לחקור אם עירבב בין מיני בהמה או מיני זרעים שלא בצורת הרבעה והרכבה ממש, דהיינו בבהמה רק הכניס זרע של מין אחד למין השני בלי מעשה הרבעה, ובאילן לא עשה מעשה הרכבה רק עשה סדק באילן והכניס שם מיץ של המין השני ועי"ז יגדל באופן אחר, האם עבר על איסור כלאים דהרי סו"ס משנה ומכחיש במעשה בראשית.

חילוק בין הרבעה והרכבה

והנה לענין הרבעה מפורש בגמ' בב"מ צא. דאינו עובר עד שיכניס במכחול בשפופרת, מבואר דבעי' יעשה מעשה הרבעה ממש, אבל לענין כלאי אילן לא כתוב תנאי כזה, ובחזו"א כלאים סי' ב' סקט"ז חילק באמת בין הרכבת אילן להרבעת בהמה, דלענין בהמה אין איסור בנתינת הזרע של מין זה למין אחר דאף באבר תלוש אין בו משום הרבעה כי אם בחי, אבל לענין יחור של אילן כל קורט וקורט הוא ברי' וכל שראוי להרכיב ולהצמיח אסור, ולכן גם אם זה רק מיץ לא איכפ"ל דאין בדומם חילוק בין העב להנוזל וכיון דיש בשרף כח ההולדה אסור. וכ"כ בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ק' אולם קצת בנוס"א דלענין בהמה כ' בהמתך ובעי' שיהי' בהמה וכל שאינו בע"ח אינו בהמה, אולם בזרעים כתוב הלשון שדך לא תזרע כלאים היינו דהעיקר דהשדה לא יצמיח ב' מינים ואם סו"ס זה מצמיח שתי מינים אסור. [עי' לקמן בסוגריים בד"ה והנה נפק"מ לדינא בשתי נסחאות אלו].

נפק"מ לענין הנדסה גנטית

בעקבות חילוק זה אסר שם הגרשז"א הנדסה גנטית באילנות דהיינו שמכניסים חלקי תאים מברי' אחת לשני' ובזה משנים את תכונותיה של השני ²¹ כיון דאזלי' בתר התוצאה יש כאן שינוי, אולם בבהמה הי' זה מותר כיון דאין כאן בע"ח.

ג: בפנימיות ובעומק הדברים כמו שהקב"ה הוא אחדות פשוט ואינו מורכב, כן נשמת ישראל שהוא חלק אלוך ממעל הוא אחדות אחד פשוט וממילא כלל אין מקום לחלק ב"א לחבירו וזה כבר מדרגה גבוהה.

וכן בכלליות יתבונן במעלת כל יהודי דאין לך ישראל שאין לו איזה מעלה שיוכל להתבונן בו, וכל יום יבחר לעצמו איזה יהודי שיתבונן בו ובמעלותיו, וגם ירבה לספר בשבח ישראל, ואם ישב א' לבד בביהמ"ד ולא יעשה כלום רק יחשוב במעלת חבריו ומעלת כל ישראל ויעזור בעצמו אהבה והערכה להם כבר מקיים מצות ואהבת בכל רגע ורגע.

ויש מסורה אצל החסידים שהקדושת לוי זי"ע שמע תורה אחד מהבעש"ט הק' והוא שכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה, המלאכה הנאמר כאן, הוא מלאכת אהבת ישראל שהוא מלאכה גדולה וכל יום צריך להתעסק בעניני אהבת ישראל, ובפרט לשיטות דהעיקר הוא במעשים יש לו להרבות במעשים, והקדושת לוי באמת הצטיין במדה זו שכל יום ויום הי' מלמד זכות על ישראל.

ע"כ חלק מדברי הרב שליט"א.

בענין אופנים חדשים בכלאים בזמנינו

את חקותי תשמורו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים וגו' [י"ט י"ט]

הנה במכות דף כ"א. דריש רע"ק מהאי קרא דיש איסור לקיים כלאים, דדרשי' כלאים שדך לא, ולא נתפרש היטב הדרשא, ורש"י פי' דהול"ל כלאים בהמתך לא תרביע וכ' בהמתך לא תרביע כלאים למיסמך כלאים לשדך, אולם הק' בשו"ת חת"ס ח"ו סי' כ"ה דמהכ"ת ישנה מצורת הפסוק בסיפא דכ' כלאים בסוף, לכ"כ דהדיוק הוא כיון דפשיטא לן דהרכבה ג"כ אסור מהיקישא דהרבעה והרבעה דאילנות היינו הרכבה וכמו שנקרא כן בשאילתות, א"כ הול"ל בהמתך כלאים לא תרביע כדי למיסמך' לזרעים, ונדע גם איסור הרכבה ומדלא אסמכ' מ' דבעי למידרש כלאים שדך לא.

והנה כ"ז לדעת רע"ק אולם לרבנן יל"ע למה באמת נכתב בצורה זו. וי"ל דהתורה בא לחלק בין איסור כלאי בהמה ואיסור כלאי זרעים ואילן.

דברי הרמב"ן בטעם איסור כלאים

ונקדים, מה שיש לחקור באיסורא דכלאים דהנה בעיקר טעם האיסור כתב הרמב"ן דה' ברא מינים חלוקים בעולם, ובכל אחד נתן בהם כח הולדה שיוכלו להתקיים

²¹ היינו כל יצור או צמח יש לו קוד גנטי שמכוחו גדל עם תכונותיו המסויימות, ושינוי קוד גנטי נעשה ע"י השתלת קטעי DNA מסויימות אל תוך ה-DNA של הצמח המטופל, ועי"ז משתנה התכונה, ואם רוצים אפשר לשנות רק תכונה אחת כגון שיהי' לו צבע או גודל או טעם מסויים, ואם יש לצמח זה איזה חסרון משלימים זה עם השתלת כח מצמח אחר.

במין כיון שיש בו כח צמיחה הגם שמין בעצמו אם נשתול אותו באדמה לא יצמח אי לא דנחלק בין מין לאבקה ויל"ע] ולכאורה דברי הגרשז"א סותרים זא"ז דהרי אסר לעיל השתלה גנטי ממין אחד לשני והרי הגנים בעצמם אין לו כח צמיחה, ואולי חזר בו.

והנה אם בעתיד יהי אפשרות להזריק דבר סנסטי שאינו מין אחר בעצם אבל בתוצאה מזה יהי כאן שינוי בגידול, יהי תלוי בשתי הנוסחאות מחזו"א והגרשז"א שהבאנו לעיל, דלחזו"א האיסור הוא להביא כח הולדה ממין אחר וא"כ דוקא שהביא ממין אחר, אבל להגרשז"א הנוסח הי' דאזלי' בתר התוצאה דיש כאן ב' מינים וא"כ אולי יאסר - הערת ידידי הרב אלעזר חיים ליברמן שליט"א. אולם ז"פ דאם יוריד ממנו תכונות מסוימות ע"י לקיחת גנים מסויימים בוודאי מותר דלא הביא מין אחר כלל רק שנחסר ממין זה.

האם יש איסור מצד שינוי במעשה בראשית

אולם בכ"ז לא דנו כלל ליזל בתר טעמא דכלאים דהוא שינוי במעשה בראשית, דא"כ הו"ל לאסור הכל מטעם זה, ובהכרח דנקטו דהגם דזהו טעמא דקרא מ"מ האיסור שבתורה נמסר עם גדרים מסויימים וכך הוא צורת האיסור.

אולם בשו"ת שבט הלוי ח"ז סי' קכ"א לענין מה שפיתחו מומחים שיטה להוריד קשקשים מן הדגים מעיקר יצירתם, אחרי האריכות בסוגיות אחרות שאכמ"ל בהם, כתב "דיש למחות בהם דאסור לשנות מעשה בראשית מצורתם וצביונם כי כולם בצביונם נבראו וזה נגד רצון ה' כמבואר בחולין ז: וסנהדרין סז: דכשפים מכחישים פמליא של מעלה, דהיינו שינויים במעשה בראשית כמבואר במהר"ל בבאר הגולה, ודומה לאיסור הרכבה דמבואר ברמב"ן דטעמו משום שינוי דמעשה בראשית, ומצוה למנוע המומחים שלא יתעסקו לשנות מעשה בראשית וקורא אני עליהם כי האלקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים".

בענין השתלת לב

ושם סי' רל"ה לענין לקחת מגוסס לב כדי להשתילו באדם אחר, אחר שהאריך לבסס דעיקר מדידת חיי האדם תלוי בלב, ולכן כ"ז שלבו דופק יש חשש רציחה, מסיק "גם לבי מהסס אי מצד רפואה מותר דזה פעולה נגד מציאות בריאת האדם ושינוי גמור במעשה בראשית להעביר אברים נגד השגחת הבורא" [ונראה דגם הוא מודה בהשתלת כלי' דרק השתלת לב דלשיטתו תלוי בו עיקר חיי האדם בזה יש שינוי גמור אבל אבר אחר אף שנצרך לחיות האדם שאני ויל"ע, - הערת ידידי הרב

[ועי' בשו"ת תשובות והנהגות ח"ה רמ"ח כשדן לענין הכלאת שני מיני דגים שרצו שיהי' להם המעלה של בשר טעים וגם מיעוט עצמות, ומזווגים הביצים יחד, מתחלה התיר מסברא הנ"ל דבבע"ח בעי' כמכחול בשפופרת, אולם בסוף החמיר מספק דאורייתא דיתכן דלענין דגים דעיקר דרך רבייתם אינו כמכחול בשפופרת לא נאמר תנאי זה, דל"ה תנאי בעיקר האיסור רק שכך הוא הדרך.]

נפק"מ בפעולת האבקה

וכן יש נפק"מ בפעולת האבקה ²² דלוקחים תאים זכריים של מין אחד ומאביקים אותם על תאים הנקביים של מין שני, דבכה"ג לא גדל כאן ענף חדש רק שזה עושה שינוי בפרי, ובשו"ת שבט הלוי ח"ט רכ"ד הביא דברי החזו"א הנ"ל לאסור, וכתב דאין לחלק ולומר דדוקא במכניס מין דאז יוכל לגדול ענף חדש, אבל בהאבקה ל"ש לצמוח ענף חדש רק שעושה שינוי בפרי, דזה אינו דסו"ס יש לזרע מין הזכר כח הולדה ואנו עושים פעולה שיוליד ממין השני.

סתירה בשיטת הגרשז"א זצ"ל

אולם בס' כשרות ארבעת המינים עמ' קפ"ב כתב הגר"מ שטרן שליט"א בשם דודו הגרשז"א זצ"ל לענין אתרוג שגדל ע"י האבקה מאילן לימון האם יש באתרוג זה חשש מורכב, ואמר דל"ש בזה דין מורכב דהרכבה הוא רק במרכיב ייחור של מין אחד על ייחור של מין שני, ויש בכח כל ייחור להצמיח אם נשתול אותו באדמה, אבל אם מין מסויים אין בכוחו להצמיח ל"ש שם מורכב, וגם לא איסור הרכבה ולכן אותו האבקה דל"ש להצמיח לבד אין לה שם מין כלל. והסיק שם הגר"מ שטרן דלפ"ז יוצא חידוש עצום דאם נזריק לפרח האתרוג או לאתרוג או לאילן מין מלימון או תרכובת הורמונאלית מתכונת הלימון, לא יהא על אתרוג זה שם מורכב והסכים לזה הגרשז"א דכיון דאין לאותה זריקה או המין כח להצמיח מצד עצמם, אין לאתרוג שם מורכב שאינו מורכב משני מינים ע"כ.

וזה לכאורה דלא כדברי החזו"א שאסר להדיא במין הגם דא"א לשתול את המין רק כיון דיש בו כח צמיחה, אם יהי' בתוך ענף, [ותמוה שהגר"מ שטרן מצא סמך מדברי החזו"א [סי' ב' סקט"ז] שכתב דבמרכיב דבר שאינו מצמיח אלא שנבלע באילן ומשפר צמיחת האילן הו"ל גדר השקאה והרי החזו"א בעצמו בקטע הסמוך שם אסר

²² יש אילנות שבתוך פריהם יש אבקה, והדבורים המוצצות את צוף הפרח מעבירות ברגליהן אותו אבקה לפרח אחר ועי"ז מתפתחים הזרעים של חלק המופרה, ואם האבקה בא מאילן דמין אחר יהי' שינוי בפרי, ואפשר לעשות כן באופן דיני כדי לשנות צורת הפרי.

יעקב יוסף לרנר שליט"א הרי דשי' השבט הלוי הוא לאסור שינויים במעשה בראשית וכטעמא דרמב"ן בכלאים, וי"ל דהגם דאין לנו לאסור מצד גדר איסור כלאים אבל חזינן מזה רצון הקב"ה ומצד זה יש למנוע. והגדרת מו"ר הג"ר **יצחק לוקסנבורג שליט"א** בזה הוא דהוי כעין חצי שיעור דאינו האיסור ממש אבל זה מעין איסור התורה.

כן מצינו בשו"ת חת"ס יו"ד רפ"ז בהא דהחליט הירושלמי פ"א דכלאים דבאילני סרק לית ב' משום הרכבה ונדחק שם טובא מנ"ל דבר זה, ומסיק דלטעם שכ' הרמב"ן שאין לך עשב שאין לו מזל למעלה וכו' א"כ זה שייך אפילו באילני סרק כמובן **"אלא שאין לנו עסק בנסתרות"** הרי דרצה להכריע בהל' כלאים ע"פ הרמב"ן אלא דמסיק שאין לו עסק בנסתרות ראה להן בזה.²³

ובשו"ת תשו' והנהגות שם הביא שמתחלה היו צדיקים שלא רצו לאכול כל דבר מורכב דרק מאכל כפי שיצר הקב"ה בטבע הוא זה שראוי לאכילה, אבל היום כבר נתקבל היתר ואין מי שנמנע מאכילת פירות מורכבים.

בהא דחילק הפסוק בין האיסורים

עכ"פ לענין השאלה שהתחלנו בו למה חילק הקרא איסור הרבעה ואיסור לא תזרע כלאים, כשגם באילן יש איסור הרכבה כמו הרבעה, וכהערת החת"ס, להנ"ל א"ש דקמ"ל דחלוקים ביסוד איסורם דיסוד איסור הרבעה בהמה הוא עצם מעשה ההרבעה בהמה על בהמה וכל דליכא בע"ח ליכא איסורא, אבל איסור הרכבת אילן הוא בעיקר בתוצאה שנגרם הולדה מב' מינים שונים וממילא יש לאסור גם ע"י הנדסה גנטית וכדו'.

איסור כלאים שייך לאהבת חברים

והנה יל"ע מה שייכא איסור זה לפסוקים הקודמים דמיירי באהבת חברים ובין אדם לחבירו, והנר' בעז"ה דשורש הפירוד בין אדם לחבירו הוא שאינו יכול להבין למה חבירו מתנהג בצורה כזו או אחרת, והי' רוצה שיתנהג כמוהו, ולכן יש שנאה בין קהלות וציבוריים שונים, שכל אחד חושב דההנהגה אצלו הוא ההנהגה הראוי' למשל אם העיקר יהי' ההדגשה על תורה ובתורה גופא האם בדרך עיון ופילפול או בדרך בקיאות ולרכוש הרבה ידיעות ולדעת ש"ס ישר והפוך, או העיקר על תפלה או על קדושה וטהרה, דביקות בצדיקים, או על

שבת קודש או על חסד, או ששייך לחסידות אחרת או שהוא ליטוואק, או שאינו סובלו מחמת שבא ממדינה אחרת ולכן יש לו מנטלטי אחר,²⁴ וכהנה רבות, אבל אילו הי' ברור לאדם שכל אחד מישראל יש לו שורש למעלה ויש הרבה דרכים בעבודת ה' והקב"ה רוצה את כולם והוא צריך אלו העוסקים בעיון ובפלפול התורה, אלו העוסקים בבקיאות ולקנות ש"ס בע"פ ישר והפוך, ואלו שיושבים שעות ע"ג שעות בדיבוק חברים ועוסקים בשירות ותשבחות לאל חי, ואלו המתעסקים בחסד, וכן כל אחד ממדינה שבא עם תכונות אחרות שכפי זה הוא עובד הקב"ה, אז לא הי' מקום לפירוד ושנאה, וזהו יסוד ושורש דאיסור כלאים וכו"ל בשם הרמב"ן, דכל ייצור יש לו שורש נפרד ומי שמנסה לשנות אחרים, הרי הוא מראה בזה שרוצה לעזור הקב"ה, ומערבב הכוחות היונקים כל אחד משורש שלו.

והג"ר אליהו דיסקין שליט"א רגיל לומר בהא דלא תחרוש שור וחמור יחדיו דפי' **אבן עזרא** כיון דגורם צער לחמור שאינו כ"כ חזק כמו השור, ואמר דמי ששולח בנו שאינו כ"כ בעל כשרון לשיבה למצויינים ואינו מכיר שצריך מסגרת שטוב בשבילו, ועי"ז גורם שיצטער על שאין ביכולתו להשיג כמו חבריו, עובר בזה על לא תחרוש בשור וחמור יחדיו, וזה כנ"ל שצריך להכיר שכל אחד יש לו השורש והתכונות שלו בעבודת ה' ואין לנסות לעשות שינויים בזה.

המערב דברי קבלה עם פסקי הלכות עובר

משום כלאים

הנה בימים אלו שאנו עוסקים בתורתו של רשב"י שהוא זה שגילה לנו כל תורת הנסתר, והרבה חלקים מצורת היהדות שלנו היום בנוי על תורתו של רשב"י בנסתר, וכמו מה שגילה האריז"ל והובא הרבה פעמים במג"א, הנה יל"ע אי רשב"י בעצמו דדריש טעמא דקרא והוא זה שקבע הלכות ע"פ טעמא דקרא, האם הי' ג"כ קובע ומשנה הלכות ע"פ מה שיודע לו סוד הענינים ע"פ קבלה או דא"א לערב נגלה ונסתר. הנה דוגמא אחד הוא הליכה על קברי צדיקים ולבקש מהם שיתפללו עליו דחששו הפוסקים **ריש סי' תקפ"א** לדורש אל המתים מאידך **בזוה"ק פרשה שלנו** אמר רשב"י בעצמו דבצדיקים ל"ש כלל דורש אל המתים כיון דקרויים חיים ראה **פסקי תשובות שם** שהביא כל המראי מקומות בזה. וכן יל"ע אי מותר לנו לפרש איזה דבר בנגלה ע"פ ענין בקבלה. [כמשנ"ת לעיל שביארנו שיטת ר"ש בעצמו בענין קדשי עכו"ם ע"פ ענין פנימי]

²⁴ למשל אם הוא יעקא או אנגלי או שווייצער, או חוצניק וכל השמות הנרדפים.

²³ ומה שמותר לצדיקים להשתמש בספר יצירה כמבואר ביו"ד סי' קע"ט, כבר כ' שם השיך **בשם הלבוש** דכח זה נתן הקב"ה מעיקרא לצדיקים שיוכלו לשנות הטבע ע"פ ספר יצירה עי"ש.

דברי מרן החת"ס בזה

והנה ידוע דברי החת"ס בתשובה או"ח סי' נ"א למי שהי' רוצה לבסס דברכת הגומל א"א לומר רק ביום ולא בלילה כיון דכ"ה ע"פ כתבי אריז"ל, וכתב ע"ז מרן "וכן אני אומר כל המערב דברי קבלה עם ההלכות הפסוקות חייב משום זורע וזרע כלאים, פן תוקדש המלאה הזרע אשר תזרע ולעומת זה המערב ספרי הגיון עם ד"ת עובר על חורש בשור וחמור יחדיו" ובשור"ת מנחת אלעזר ח"ב סי' ע"ח הרעיש ע"ז דחס ל' לחת"ס להיות כוונתו כפשוטו, והביא מדברי מג"א והב"י שמלאים דברי זוה"ק וכתבי אריז"ל למנהג ולהלכה, אלא במחכ"ת פלטה קולמוסו של החת"ס ודבר זה רק דרך צחות משום סיפא שהרעיש על דברי הגיון.²⁵

אולם הגרי"ד גולדשטיין זצ"ל בעל ליקוטי הערות על החת"ס כתב לבעל שבט הלוי ח"ב סי' א' דאיך אפשר לכן הרי עיקר דברי החת"ס בא להשיב על מי שהוכיח מכתבי אריז"ל, והשיב לו השב"ל כלל גדול בזה, דוודאי במקום שהקדמונים ע"י ידיעתם בתורת אמת נתנו טעם לתורת הנגלה או נתנו טעם ע"פ קבלה או שע"י ידיעתם באורות הזוה"ק והקבלה הנהיגו איזה הנהגה טובה, בזה אנו מצווים ועומדים לשמוע דבריהם, ומזה המין הוא מה שהב"י והמג"א באו"ח מלאים על כל גדוהיהם, ומזה המין מש"כ החת"ס בעצמו בענין אי יש כלאים באילני סרק דנטה לאיסור ע"פ טעם הרמב"ן דמערבב כוחות של מעלה, כזה וכיו"ב שאנשי אמת בעצמם קבעו דבריהם על ענין זה עצמו, אבל מי שלקח איזה הקדמה מכתבי אריז"ל אשר שגבה מאתנו מאיזה עולם היא נשנית ובאיזה מצב בעולמות, ומפרש בזה איזה הלכה או מצוה, ובפרט אי קובע איזה הלכה עפ"י, אשר לו היינו יודעים הפנימיות של המצוה אולי הי' פנימיותה בעולם אחר לגמרי אלא שאנו כעוורים המגששים באפילה א"כ מערב הוא כוחות עליונים, שהוא טעם כלאים כדכ' הרמב"ן וח"ס הנ"ל והרי הוא כזורע כלאים ממש, ודברי מרן ז"ל נאמרו בדיוק עצום שהוא כעין תערובות היתר בהיתר טהור בטהור, אבל המערב דברי הגיון עם דברי תורה עובר בלא תחרוש שור וחמור דזה טמא וטהור עכ"ד השבט הלוי.

המבואר בדבריו דוודאי לאנשי אמת עצמם שנהירים להם כל סודות הקבלה מותר להם לערב נגלה בנסתר אבל לא לאיש ההמוני. ולפ"ז רשב"י בעצמו שהוא גילה כל תורת הסוד בוודאי יכול לקבוע הלכות ע"פ מה

²⁵ ראה עוד בשור"ת חת"ס או"ח סי' קצ"ז מש"כ לישמח משה, לא לעשות עדה שלמה שיתחסדו במנהג א' לכולם שלא כ' בשו"ע, "ולכן ראיתי רבותי ההפלאה ור"ג ארלר והג"ר זלמן חסיד שלא המשיכו עדה, מעיד אני עלי שמימי לא שמעתי מפי קדושי ישראל הנ"ל ס' הזוהר יוצא מפי קדשם בשום דרוש".

שידוע לו שורש העניינים, ופעמים יתלבש טעם הסוד בטעם נגלה אבל עיקר הטעם הוא ע"פ קבלה, אבל סתם איש פשוט שידוע לו כמה וכמה הקדמות בקבלה, אין לערב נסתר בנגלה.

והנה מה שהביא מחת"ס לענין כלאים באילני סרק, הבאנו לעיל שהחת"ס בעצמו סיים "אלא שאין לי עסק בנסתרות" היינו שבאמת לא הי' ברור לו אי מותר לו לפסוק עפ"י כיון שבענותנותו חשש שלא יודע עומק הענינים. ומש"כ דלענין דברי הגיון דייק בלשונו לאיסור חרישת שור וחמור דהוא טמא וטהור יש לציין למכתבו של מרן זצ"ל²⁶ לרבי בנימין וואלף המבורג בענין הצעת הרבנות בפירודא ובראשונה רצה לדעת מה הם האפשרויות להרבצת תורה כ' "הנה כל מגמת חפצי מעודי ללמד עם אחרים וכו' וחפץ ה' בידינו הצליח, כי מלבד כי כולם שוקדים על דלתי ביהמ"ד ממש, וכו' עוד יראתם קודמת לחכמתם, חרדים לדבר ה' וכבר מילתי אמורה עם הספר לפאר רום מעלתו נ"י זה שנתיים "שלא זרעתי כרמי כלאים". ושם בוודאי איירי שלא הכניס בשיבתו השכלה והגיון ונקט לשון כלאים בכרם.

ובקובץ אוצרות הסופר [קובץ י"ט עמ' מ"ז יו"ל ע"י הג"ר נפתלי צבי פלדמן שליט"א] הביא מכתב של הגרי"ג שטרן זצ"ל להגרי"ד גולדשטיין שהעתיק דברי השבט הלוי, וכתב שאין לו הבנה, דראה חיבור גדול שמפרש כל ההלכות בשו"ע יו"ד ע"ד הנסתר, ובעל תקלין חרות כ' הקדמתו שיש הגהות מהגר"א בש"ס ע"פ נסתר,²⁷ והוא ביאר כוונת החת"ס דאם ע"פ נגלה מותר הגומל בלילה א"א לקבוע שאסור ע"פ אריז"ל, אבל במח' בהנחת תפילין בחוה"מ דיש הרבה דעות לכאן ולכאן אפשר להסתייע מדברי הזוהר, וכעין שכ' החת"ס בעצמו באו"ח סי' ק' לענין שילוח הקן דאפשר להכריע עפ"י זוהר כיון שאין מפורש בש"ס. [וע"ע בזה בס' וזאת ליהודה להג"ר יהודה זאב ליבוביץ זצ"ל עמ' קס"ג]

וכ"ז נוגע לענין רחב אי כשיש מח' בין הפוסקים ובעלי קבלה כמי קי"ל. דמנחת אלעזר שם כשפקפק על חת"ס כ' דקי"ל כבעלי קבלה ואנן נקטי דקי"ל כפוסקים בפרט אם הפוסקים בעצמם היו בעלי קבלה, אם לא כשהדבר לא ברור אפשר להכריע ע"פ קבלה, אבל אצל הספרדים יש צד דקי"ל כבעלי קבלה, וכמו לענין הנחת תפילין בחוה"מ דאף דנהגו בני ספרד להניח תפילין כהרא"ש, כשראו דברי רשב"י בזה בזה"ק נמנעו מלהניחם המנהג עי' ב"י סי' ל"א, ודוגמא א' מיני אלף הוא אמירת מגן

²⁶ נדפס בחוט המשולש עמ' פ"ב ומשם בליקוטי שו"ת חת"ס חלק המכתבים י"ט. וראה באריכות בספר הישיבה הרמה בפירודא לר"ב המבורג.

²⁷ לכ' אי"ז סתירא דהרי לשבט הלוי אנשים גדולים יכולים לעשות כן.

שירת

פרשת קדושים

התורה

הם אינם שבים אלי ואתם דומים להם ומאריך שם על הפרענות שיבוא עליהם עד שאומר ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת ומפטירין בו עד סוף הספר. וכן **הלבוש סי' תצ"ג** דהפטרה זו מתאים לפ' אחרי מות מפני שבזו הפרשה הזהירה התורה כמעשה ארץ מצרים לא תעשו וגו', וכתוב לא תקיא הארץ אתכם בטמאכם וגו', ובימי עמוס עשו כמעשה דכושיים שהם אחיהם של מצרים דכתיב **[בראשית י ו]** ובני חם כוש ומצרים וגו', ובא הנביא והוכיחם על זה שאם לא ישובו תקיא הארץ אותם דכתיב בעמוס שם והניעותי בכל הגוים את בית ישראל כאשר ינוע בכברה וגו'.²⁸

ב: ביחזקאל ט"ז א - ו אמר ה' ליחזקאל בן אדם הודע את ירושלים את תועבתיה ואמרת כה אמר ה' אלקים לירושלים מכרתך ומלדותיך מארץ הכנעני אביך האמרי ואמך חתית ומולדותיך ביום הולדת אתך לא כרת שרך וגו' ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי ואמר לך בדמיך חיי וגו'. ונתבאר **במשנה מגילה כה**. דדעת רבי אליעזר דאין מפטירין בהודע את ירושלים" ובגמ' שם ע"ב אמרינן "הודע את ירושלים את תועבותיה, נקרא ומתרגם, ופריך פשיטא! ומשני לאפוקי מדרבי אליעזר. דתניא: מעשה באדם אחד שהיה קורא למעלה מרבי אליעזר הודע את ירושלים את תועבותיה, אמר לו: עד שאתה בודק בתועבות ירושלים - צא ובדוק בתועבות אמך. בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול" וכתב **בפיה"מ ורי"ף והרא"ש** סי' כ"ד דלית הלכתא כוותי'. ואכן **הרמב"ם בסוף אהבה בסדר ההפטרות** קבע הפטרה זו לפ' שמות דשייכא ליציאת מצרים שכ' ואעבור עליך ואראך וכו'. אבל אנן חיישינן לכתחלה לא להפטיר בזה ומפטירים במקומו הבאים ישרש יעקב.

ג: ביחזקאל פרק כ כתוב "ויהי בשנה השביעית בחמישי בעשור לחדש באו אנשים מזקני ישראל לדרש את ה' וישבו לפני: ויהי דבר ה' אלי לאמר: בן אדם דבר את זקני ישראל ואמרת אליהם כה אמר אדני ה' הלדרש אתי אתם באים חי אני אם אדרש לכם נאם אדני ה' **התשפט אתם התשפוט** בן אדם את תועבת אבותם הודיעם, ואמרת אליהם כה אמר אדני ה' ביום בחרי בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב וגו'. וכ' הרמב"ם שם וכ"ה מנהג הספרדים דמפטירין בזה בפ' קדושים מפסוק ב' עד פסוק כ'.

אבות בליל פסח שחל בשבת דע"פ טעם הנגלה דמשום מזיקין ל"ש בליל פסח, אולם ע"פ רש"ש יש לאומרו דיש ענין ע"פ קבלה, והג"ר יעקב הלל שליט"א מכריע בשאלות כאלו להספרדים ע"פ קבלה, אולם הג"ר יצחק יוסף שליט"א רגיל להוכיח מהרבה פוסקים דגם אצל הספרדים קי"ל כפוסקים ואכמ"ל עוד.

בענין הפטרת פרשת קדושים

מאמר זה כתבתי בשנת תשפ"ד דאחרי קדושים היו מחולקים ובב' הפרשיות לא הי' שום דבר מיוחד כמו ר"ח ולכן הי' צריך לקרוא גם הפטרה השייך לאחרי וגם מה ששייך לקדושים, אולם מתוך הדברים יש חידושים הנוגעים גם בשנים דאחרי קדושים מחוברות איזה הפטרה לקרוא ולכן לא הנחתי אותו במקומו.

בכדי להבין כל הנושא יש להקדים דבכל שנה פשוטה אחרי קדושים מחוברות ויש רק הפטרה אחת, אבל בשנים מעוברות אח"ק מחולקות, ויש שבע אפשרויות ולהלן סימניהם, [כשאות הראשון היא היום שחל בו ר"ה האות השני האם השנה כסדרה או חסירה או שלימה] היינו אי חשון וכסלו חסרים או מלאים או א' חסר וא' מלא] האות הג' באיזה יום חל יו"ט פסח] האפשרויות הם הש"ג הח"א בש"ז בח"ה גכ"ז זש"ה ושנת תשפ"ד הוא זח"ג. והנה כשר"ה ביום ה' א"כ שבת בראשית כבר בכ"ד תשרי אז יש שבת נוספת ופרשה נוספת עד פסח וא"כ אחרי מות הוא כבר בשבת הגדול, וכבר הפטירו עליו וערכה, ונשאר קדושים לבד פנוי, אבל כשר"ה חל ביום ב' ג' או ד' שבהם שבת בראשית היא בכ"ז כ"ו או כ"ט תשרי אז שבת הגדול היא מצורע, ואח"ק יהי אחרי פסח. [נמצא דרך אם ר"ה ביום ה' יהי אחרי שבת הגדול אבל ברוב שנים מעוברות יהי שבת הגדול מצורע] והנה אם פסח בשבת אז פ' אחרי מות באסרו חג בא"י וקדושים היא כ"ט ניסן שהוא ער"ה אייר שמפטירין מחר חודש ונשאר אחרי פנוי, ובחול אחרי הוא ער"ח וקדושים יהי פנוי, וכן כשפסח חל ביום ה' אחרי היא כבר בכ"ד ניסן וקדושים יהי ר"ח אייר ושוב רק אחרי יהי פנוי, ורק בקביעות זח"ג שכבר לא יהי קביעות זו כ"ז שנה [שנת תשנ"ז ולפני זה יהי תקפ"ד, תר"ה, תרל"ב, תרל"ה תרס"ב תרע"ט תש"ג תש"ו תשל" תשל"ג ובפעם הבא יהי בעז"ה בשנת תת"א, תתכ"ח, תתל"א נמצא דלפעמים יש רק ג' שנים ביניהם ולפעמים בין עשרים ושלושים שנים ביניהם] שפסח ביום ג' ואחרי זה כ"ו ניסן וקדושים בג' אייר נמצא ששניהם פנויים ואז מתעורר הנדון מה הם ההפטרות לפ' אחרי ופ' קדושים.

עוד יש להקדים הפרשיות שעליהם אנו דנים:

יש פרשה אחת בספר עמוס, וג' פרשיות בספר יחזקאל שיש בו תוכחה לכלל ישראל ויש מהם שנאמר בהם פגם על ירושלים.

א: הנה בעמוס ט' נאמר תוכחה על כלל ישראל על שעבוד ע"ז ובפסוק ז' כתוב הלא כבני כשיים אתם לי בני וגו' ר"ל דלמה אמנע להפרע מכם הלא מבני נח באתם ככושיים וגם

28 ועי' בספר בים דרך להגרי'ם וזלבר שליט'א מאמר ס"ה שהאריך
דבעצם מבואר במו"ק טז: דשם כוש יכול להיות לשבח כנא' על שאלו
שנקראו כוש בן ימיני דמה כוש' משונה בעורו אף שאלו משונה במעשיו
היינו צדיק גמור וכן על צפורה כ' שהיתה כושית שהיתה משונה
במעש' וכן כלל ישראל נקראים כושיים שנא' הלא כבני כיושיים שהם
משונים במעשיהם הטובים משאר האומות ולזה פי' דמה שישארל
משונים במעשיהם משאר האומות אינו רק מצד הפעולות רק מצד
עצמם הם שונים דהגויים עצם מציאותם נוטה אל הרע, וא"כ כוונת
הפסוק דהגם שכבר חטאתם לפני כמו כוש' היינו שכ"כ הרגלתם
לחטוא שכבר נראה שא"ל להשתנות כמו שכוש' א"ל לשנות עורו אבל
אתם אינכם כן ואתם שונים מכל האומות ותוכלו להשתנות כיון שמצד
עצם מציאותם הם טובים וא"כ מצד אחר הם ככושיים שמשונים בטבעם
ויכולים להשתנות ע"ש באריכות.

הרמ"א "וע"ל סי' תכ"ח" וכוונתו למש"כ בענין פ' אחרי קדושים וכמ"ש במשנ"ב שם. ומקור הדבר במרדכי בפ' בני העיר וז"ל "ובמנהגים מצאתי כל פרשיות הסמוכות מפטירין הפטרה של אחרונה חוץ מאחרי מות וקדושים שאז מפטירין הלא כבני כושיים שהיא הפטרה של פרשה ראשונה מפני שהפטרה של פרשה שניה מזכרת מתועבות ירושלים".

ביאור הדבר דהמרדכי השווה הפטרת קדושים לפ' דהודע את ירושלים את תועבתי דס"ל לרבי אליעזר דאין מפטירין בו והגם דלא קי"ל כוותי' מ"מ במקום שבלא"ה צריך לבחור באחד מבין שני ההפטרות נחוש לש"י רבי אליעזר לכתחלה, אלא דעדיין אם לא הי' שייכות הלא כבני כושיים לפ' קדושים לא הי' שייך להפטיר בו לזה כ' הלבוש שם דאפשר שטעמו הוא אף על פי שבשאר פרשיות כפולות נהגו להפטיר בהפטרה השייך לשנייה, בכאן נהגו להפטיר בראשונה מפני שהיא כוללת כל הנזכר בשתי הפרשיות וגם שיגאלנו ממנה אחר ההקאה, דכתיב בהפטרה שם ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת וגו'.

אולם הלבוש בעצמו האריך בחריפות להשיג ע"ז ונהיבאו קצת מדבריו בתוי"ט פ"ד ממגילה מ"ן וכ' דזה כתב רק לפי מה שהוא במנהגים שלנו, וכן הוא במרדכי פרק בני העיר, אבל באמת נראה לו דהכא והתם טעות סופר הוא לפי ההקדמה שהקדים בטעמא דלעולם מפטירין בשנייה משום דסליק מינה, ואם כן מאי שנא כפולין דהכא מכל הכפולין בשנה דמפטירין בשנייה, ע"כ ס"ל להלבוש דודאי למדין מכל הכלל הזה דלעולם מפטירין בשנייה וגם באלו השנים ר"ל באחרי מות וקדושים כמו בכל השאר דמאי שנא, והיינו שמפטירין בהתשפוט כשהן כפולין כמו כשהם חלוקים דמפטירין התשפוט לקדושים, דנ"ל שע"י טעות הדפוסים בחומשים נפל טעות אחר בפי הבריות ועל ידי זה נפל טעות בדפוס המנהגים והמרדכי, והוא זה, שהרי כבר כתב בעל הדפוסו והתשפוט לאחר מות, והוא שייך לקדושים, וכן תיקן הוא וסדר לומר כבני כושיים לאחר, והתשפוט לקדושים, והכלל הנמסר שלעולם מפטירין בכפולים בשנייה נמסר על כולם בשוה, ומה שנמסר על פי המנהגים והמרדכי חוץ מאחרי מות וקדושים, הוא נמסר על החומשים שנדפס התשפוט לאחר מות שהיא הראשונה, ועכשיו שכבר נתקן המנהג ונתפשט ע"פ מהר"א טירנ"א לומר כבני כושיים לאחר, וכלל הראשון

קבוע קדום לכן בדיעבד אם קראו הפטרה ראשונה יצא כמבואר ברמ"א תכ"ח שם, דיש לצרף ד' הראשונים החולקים במקום טורח ציבור וי"ל שלגבי פרשיות מחוברות לא הי' קבלה ממסדרי ההפטרות מה להפטיר די"ל דזה נחשב פרשה אחת גדולה והפטרה ראשונה מענין תחלת הפרשה והפטרה שני' מענין סוף הפרשה ולעולם לא הקפידו מסדרי ההפטרות אלא שיהי' שייך לפרשה באיזה מקום וא"כ בדיעבד בוודאי יצא בכ"א מהם וכל הנדון בראשונים הי' רק לענין לכתחלה – בירור הלכה ח"ג סי' תכ"ח.

ד: ביחזקאל כ"ב ויהי דבר ה' אלי לאמר: ואתה בן אדם התשפט התשפט את עיר הדמים והודעתה את כל תועבותיה, ואמרת כה אמר אדני אלקים עיר שפכת דם בתוכה לבוא עתה ועשתה גלולים עליה לטמאה, בדמך אשר שפכת אשמת ובגלולך אשר עשית טמאת ותקריבי ימך ותבוא עד שנותיך על כן נתתיך חרפה לגוים וקלסה לכל הארצות וגו' הנה נתבאר כאן פגם על ירושלים כמו לענין הודע את ירושלים את תועבותיה לעיל פרק ט"ז. **ולמנהג אשכנזים מפטירין בזה בפ' קדושים עד פסוק ט"ז.** וכ' הלבוש שם הטעם דהיא מעין הפרשה שהוכיחם הנביא שעברו על כל התועבות שהוזהרו עליהם בפרשה זו. **וברמב"ם וכ"ה מנ' הספרדים להפטיר בזה בפ' אחרי מות.** ונבשני ההפטרות כ' התשפט התשפט ויתכן שמחמת זה היו טעויות

וכ' בהקדמת ספר מנהגים להר"א טירנא דכשאח"ק מחולקין אינן יודעין מה להפטיר כי ראיתי קהלות שמפטירין לאחר מות התשפוט לפי שבחומשים נמצא כך וטעות גמור הוא כדפירש"י דכל התועבות שבפ' קדושים ש"מ דשייך לקדושים וכ"מ במרדכי. ויתכן דזה בא בעקבות מנהג הספרדים.²⁹ [למדנו דמה שבקצת חומשים לפנינו ג"כ מצאנו כך היפוך ההפטרות של אחרי קדושים הוא גירסא קדומה והנה גם לדין יש לדרך לפרש גירסא זו דהרי ברוב השנים הפשוטות דאח"ק מחוברות ומפטירין הלא כב"ש והלא בעלמא מפטירין במה דסליק מינ' שפיר קורא דהלא כב"ש שייך לפ' קדושים אבל מי שיודע דאח"ק שאני יודע גם הגירסא הנכונה - בירור הלכה ח"ג תכ"ח ועי' לקמן דד' הגרימ"ט דכן יש לנהוג בשנה כזו דוח"ג]

וכעת יל"ע באח"ק מחוברים האם יפטירו בהפטרת אחרי מות או הפטרת קדושים וכתב בזה הרמ"א סי' תכ"ח ס"ח וז"ל "ובשאר שבתות השנה מפטירין מעין הפרשה, וכשקורין ב' פרשיות מפטירים באחרונה, [כיון שבה מסיימים את הקריאה] בלבד באחרי מות וקדושים דמפטירין הלא כבני כושיים" וע"ע בשו"ע סי' רפד ס"ז "בשבת שהפרשיות מחוברות, מפטירין בהפטרת פרשה שנייה."³⁰ וכתב ע"ז

²⁹ ובאמת שכ"כ בספר הפרדס לא' מתלמידי רש"י רבינו מנחם ב"ר מכיר דבמגנצא וורמייזא הפטירו לעולם בפ' קדושים הלא כבכ"ש בכל שנה ושנה מ' דהלא כבכ"ש שייכא לפ' קדושים אולם למתבונן שם יראה דמנהגם הי' דבכל שנה מעוברת הי' שבת הגדול באחרי מות שצירפו ויקהל פקודי, וא"כ תמיד הי' קדושים לבד פנוי, וכן מצינו בארצות חיים הל' קריה"ת דיש שעושים כל השנים פ' צו בשבת הגדול אפי' במעוברות ויש שעושים בכל מעוברת מצורע ויש שעושים בכל מעוברת פ' אחרי בשבת הגדול ולפ"ז לא הי' לעולם אחרי וקדושים שניהם פנויים ולפ"ז הי' לנו דרך לפרש מה שבחומשים ישנים נדפס הלא כבכ"ש לקדושים והתשפוט לאחר דבאמת לעולם לא הי' אחרי פנוי דהי' תמיד שבת הגדול [או עכ"פ בחו"ל הי' אחרי לכה"פ ער"ח וההפטרות נקבעו לפי חו"ל] ונכתבה רק הלא כבכ"ש לקדושים ולא נדפס כלל הפטרה לאחר רק כשנתקבל המנהג דה' מתוך ז"פ מצורע הוא שבת הגדול קבעו הפטרת התשפט במקום שעדיין לא הי' הפטרה, אולם מאידך מבואר מדברי רבינו מנחם שכשבת הגדול לא הפטירו וערבה וא"כ בהכרח שגם אחרי הי' פנוי ואעפ"כ כ' דלקדושים קוראים הלא כבכ"ש ומוכרח דס"ל כאותה גירסא קדומה שההפטרות הם להיפך-מאמר "כיצד מפטירין" להרב יעקב הלוי.

³⁰ מקור ד"ז מרמב"ם סוף אהבה בסדר תפלות של השנה ד"ה המפטיר ובב"י שם מביא למרדכי והג"מ פ"ג מתפלה שמביאים בזה שני דעות ואנו נוהגים להפטיר בשני' וכיון דזה מח' ראשונים ולא הי' בזה מנהג

שנמסר להם דלעולם מפטירין בשנייה חוץ מבאחרי מות וקדושים נשאר בידם, והם סבורים שהכלל ההוא נמסר על המנהג של עכשיו וסוברים שר"ל שבאחרי וקדושים יפטירו כבני כושיים, ופשט המנהג המוטעה ההוא לומר כבני כושיים כשהם כפולים, אבל זה אינו אמת, כי הכלל של חוץ מאחרי וקדושים הנאמר לא נמסר אלא על החומשים שהיה כתוב בהם התשפוט לאחר מות, והכלל לא נמסר אלא על סתם חוץ מאחרי וקדושים ותו לא, והם הגיהו המרדכי והמנהגים והדפיסו בפירוש חוץ מן אחרי וקדושים שמפטירין כבני כושיים ואינו אמת, וכתב ד"זה נראה לי פשוט, ואי איישר חילי אבטל המנהג כבני כושיים לומר התשפוט גם בכפולין".

אח"כ הראו לו שהמטה משה מתקיף אותו ומשיג על דבריו דאין לשבש הספרים, ועל דבר זה יצא קצף הלבוש על המטה משה, דעיקר שיטתו בנוי על טעות ששמע מאיזה חכם דמה שהקפיד ר"א לא להפטיר בפרק ט"ז דיחזקאל זה כיון שזה פגם פרטי על ירושלים וא"כ ה"ה בפרק כ"ב ולכן מעדיפין תוכחה כללית דהלא כבני כיושיים, ועל הטעם החלוש הזה של אותו החכם בנה בעל המטה משה יסודו ולזה נתקשה למה כשהן כפולין דוחין אותה וכשהן חלוקין אין דוחין אותה, ואמר כשהן כפולין שיש שתי הפטרות לפנינו אחת כללית ואחת פרטית טוב לומר הכללית, וכשהן חלוקות שאין לנו אחרת לפרשת קדושים מוכרחין אנו להפטיר בזו, ועתה ראה כמה פגום הטעם הזה דמשמע משום שצר לנו המקום בכל נבואות הנביאים למצוא הפטרה השייכא לקדושים מוכרחים אנו להפטיר בזו מפני הדחק כשהן חלוקות, וזה תימא, וכי מעט תוכחות כלליות מצינו בנביאים הדומים לפרשת קדושים להפטיר בהן, הפטרת הספרדיים לקדושים תוכיח הנדפסת ג"כ בחומשים שלנו והיא ג"כ ביחזקאל בסימן כ', והיא ג"כ כללית ולא פרטית שהרי לא הוזכר בה לא תועבות ירושלים ולא תועבות העיר רק תועבות אבותם וגו', ולמה לא נפטיר אותה גם כן אנחנו כיון שלא נמצא אחרת כללית בכל הנביאים לפי דעתו, ולזה כ' הלבוש דעיקר מחלוקת ר"א וחכמים הוא רק על יחזקאל פרק ט"ז ולא על פרק כ"ב דאין הנידון בפגם ירושלים עד שנשווה דה"ה הפטרת התשפוט דבפרק כ"ב הוא כן, דעיקר המח' מצד שבנגלה ממנה נגע הנביא מאד בייחוס של ישראל לגנאי שקרא אברהם אמורי ושרה חתית, וס"ל שזה גנאי גדול לכל ישראל לקרות ולתרגם ברבים לכנות אברהם בשם אמורי ושרה בשם חתית, לכך ס"ל לר"א שלא להפטיר בה שלא ליגע בכבוד ישראל לגנאי, ומה שהזכיר ירושלים לפי שלא רצה להזכיר כלל גנאי האבות, ולרמב"ם ורי"ף ורא"ש לא קי"ל כר"א בזה ומפטירין בזה בפ' שמות אבל אנן חיישינן לר"א ומפטירין בהבאים ישרש יעקב,

אבל כ"ז ל"ש כלל לשאר הפטרות המדברות בתוכחות מעשים ואינם נוגעים בייחוס אבות דפשוט שיאמרו אותו, לפיכך גם בפרשת קדושים יפטירו התשפוט אפילו כשהם כפולים, ולא כדעת המטה משה שסיים בדבריו וממנה לא תזוז, דודאי תזוז ותזוז ממנהג הראשון ותמחוק במנהגים ובמרדכי כאשר כתבתי בספרי, ולא תאמר בזה מנהג עוקר הלכה, דמנהג של שטות היה מתחלה כמו שאמרתי ולא מנהג ותיקים. וכך מצא אח"כ ספר תיקון יששכר [מנהגות בהפטרות עמוד פד] שכתוב שם וז"ל, לעולם מפטירין בהתשפוט לקדושים בין כשהן נפרדות בין כשהן מחוברות מטעמא דסליק מינה עכ"ל, ושמחתי כי נחני אלהים בדרך אמת. על כן נ"ל פשוט לקבוע כן הלכה למעשה להפטיר התשפוט לקדושים לעולם. עכ"ד הלבוש. וכ' הפר"ח דבמקום שאין מנהג יעשו כלבוש כיון דחולק על הרמ"א וס"ל לא לחוש כלל לשי"ר"א במגילה.

אולם כבר כ' מג"א על ד' הרמ"א סי' תכ"ח ס"ח דלא נקטינן כלבוש אלא כמ"ש הרמ"א דבאח"ק מחוברים מפטירין בהלא כ"כ. וכ' באגרו"מ או"ח ח"א סי' ל"ו כיון דברמב"ם וברע"ב מגילה שם מבואר להדיא דעיקר הטעם מחמת פגם ירושלים ולא מצד גנות האבות. ואע"ג שלא קי"ל כר"א ולכן כשהן נפרדות מפטירין בזה מ"מ כשהם מחוברות מוטב שלא להפטיר לחוש למעשה באדם אחד המבואר בגמ' שם.

והנה כל הדו"ד הי' באח"ק מחוברים אבל במפורדים לא חילקו ומ' דלעולם מפטירין התשפוט לקדושים, אבל באמת ברוב שנים גם במעוברות אח"ק אינם שניהם פנויים דא' מהם ר"ח או מחר חודש כמשנ"ת בהקדמה, ולזה חידש רעק"א "דה"ה אם שבת פ' אחרי היה ער"ח ומפטירי' מחר חודש מפטירי' בשבת פ' קדושים הלא כבני כושיים" והובא במשנ"ב סקכ"ו. ביאור הדבר דהבין רעק"א דכל מה שאנו מפטירין בהתשפוט הוא רק מחוסר ברירה, כשכבר קראנו הלא כבכ"ש בפ' אחרי, אבל כשיש אפשרות לקרוא הלא כבכ"ש יש להפטיר בו, וא"כ אם בפ' אחרי קראנו הפטרה של ר"ח או מחר חודש שוב אפשר בפ' קדושים לקרוא הלא כבכ"ש. וכבר העירו על רעק"א דסתימת הפוסקים הנ"ל ל"מ כן דמ' דתמיד כשאח"ק מפורדות נשאר הפטרת קדושים במקומו. וציינו דברים מפורשים בס' המנהגים של ר"א טירנא שכ' דאם חל ר"ח אייר בשבת או ביום א' בטלה הפטורה דאחרי מות לגמרי ובקדושים מפטירין רק בהתשפוט, וכ"כ בשלחן עצי שיטים, ויש סברא לחלק ביניהם לנתב' לעיל בהערה בשם הבירור הלכה, דכשפרשיות מחוברות בעצם אין קפידא כ"כ באיזה להפטיר דהעיקר שיהי' שייך לפ' השבוע או בתחלתה או בסוף אבל כשאנו מן הפרשה כלל מהיכי תיתי לקחת

הפטרה משבוע הקודם. וביותר מצאנו בס' החיים להגר"ש קלוגר באו"ח סא: שנשאל בציבור שטעו וקראו באחרי מות התשפוט, האם בפ' קדושים יקראו ב"הלא כבכ"ש" והשיב דבדאי יש להם לקרוא שוב התשפוט דזהו עיקר ההפטרה של פ' קדושים, וכן ממה דרמ"א כ' רק במחוברות ולא כ' הדין בנפרדות וחל אחרי בערב ר"ח או בר"ח מ' דלא ס"ל לחלק בזה אי לא דנימא דלא שכיח כ"כ רק בשנה מעוברת ובחול בקביעות מסוימת שיוצא רק א' לעשר שנים, [ויש שרצו להגביל ד' רעק"א רק בציור שלו דמיירי בשנה שפסח חל בשבת ובא"י כבר קראו פ' אחרי מות באסרו חג וכבר הפטירו הלא כבכ"ש ובחול קוראים פ' אחרי בשבת שאח"כ כשבא"י קוראים בפ' קדושים, וכיון שבא"י הפטירו בפ' אחרי הלא כבכ"ש אז ישלימו בחול הפטרה זו בפ' קדושים כדי שלא יהיו שונים מבני א"י וזה דוחק גדול דרעק"א כ' דבריו על הרמ"א וחד טעמא הוא דאנו חוששין לא לקרוא התשפוט כשאפשר לקרוא הלא כבכ"ש] ויש להוסיף על רעק"א גם בציור דאחרי מות חל בשבת הגדול שהפטירו וערבה ופ' קדושים אחרי פסח דג"כ יש להפטיר הלא כבכ"ש מטעם הנ"ל. [ויש שרצו לומר דכיון דר' רעק"א קשים מד' המנהגים הנ"ל א"כ דינו לעשות כדבריו בציור שלו בער"ח שחל בשבת אבל חל בשבת הגדול לא נעשה כן, אבל לכ' אין סברא לחלק אי לא דנימא דכיון דהפטרת וערבה לשבת הגדול אינו דבר מוסכם א"כ יותר קבוע הפרטת התשפוט לקדושים בשנה כזו]

אולם דבר אחד יצא לנו מכל המו"מ בין הלבוש והמטה משה וד' רעק"א, דזה פשוט להם דכשאחרי קדושים מפורדים דמפטירין בהתשפוט לפ' קדושים, אלא דד' הלבוש דכצ"ל תמיד לכתחלה, וד' המטה משה וכ"ה לדין עושים כן רק מחוסר ברירה כשכבר הפטרנו בפ' אחרי בהלא כש"כ, אבל לא הי' שום הו"א דלא נפטיר כלל בהתשפוט או שנחליף התשפוט לפ' אחרי והלא כבכ"ש לפ' קדושים.

ובאמת מציאות כזו שאחרי מות קדושים הם פרודות וכ"א מהם יהי' פנוי אינו מצוי כ"כ ורק בקביעות זח"ג, וכפי שהקדמנו בתחלת דברינו דלזה בעי' שיהי' מעוברת וגם שאחרי וקדושים לא יחולו לא בערב ר"ח ולא בר"ח ולא בשבת הגדול, ואולי לכן לא דנו בזה הפוסקים.

והנה בשנת תרע"ט ובשנת תש"ג ושנת תש"ו קבע הגרי"מ טוקצינסקי זצ"ל בלוח א"י ע"פ מה שחקר אצל בעלי קריאה זקנים להעדיף להקדים התשפוט לפ' אחרי ולסיים בדבר טוב הלא כבכ"ש בקדושים, וכ"כ בספרו א"י ובספרו עיר הקודש והמקדש דכ"ה מנהג א"י ולא כמו נוהגין בשאר ארצות [מזה תמה הביורור הלכה למה בלוחות שקבע בחול כ' ג"כ סדר זה והלא מודה שזה רק מנהג א"י וזה באמת גורם שבחול"ל אם משתמשין בלוח זה עושים כן

³¹ [וסדר זה הוא כפי הגירסא הקדומה שהי' כתוב בחומשים שעלי' כ' מהר"א טירנא שזה טעות, וד"ז עורר מחלוקת גדולה כבר בשנת תרע"ט וכן בשנת תש"ג, והגר"ר מאיר סטלביץ הרב מחסלביץ ורבה של שכונת זכרון משה השיג עליו בקובץ התבונה ע"פ הפוסקים שהבאנו לעיל שגר' להדיא מדבריהם דכ"מ שקראו הלא כבכ"ש בקדושים הי' רק כשאחרי מחובר לקדושים או באופן שלא קראו הלא כבכ"ש באחרי, דאז חיישי' לד' רבי אליעזר אבל כשכבר קראו הלא כבכ"ש באחרי מן ההכרח לקרוא התשפוט בקדושים, עוד האריך שא"א לקבוע מנהג ע"פ שנעשה רק במקרה נדיר, וכן הסכים בשו"ת ציץ אליעזר ח"א ל"א וכן האריך בבירור הלכה ח"ג סי' תכ"ח וכן הנהיג הגר"ש דבלצקי זצ"ל בשאר מקומות, [וזרח השמש עמ' ע"ז] אבל ד' הגרי"מ ט"ה דכיון דבירור דכך הי' מנהג ירושלים מאז ומקדם צריך לעשות כן ובפרט שכן הי' כתוב בחומשים ישנים, וביאר מה שהתשפט שייך לקדושים דכ"ה שי' הרמב"ם וכ"ה מנהג הספרדים ואף דד' הרמב"ם דלפ' קדושים קוראים התדרוש [יחזקאל כ' שהבאנו בריש דברינו] הלא לענין זה בוודאי אין אנו עושים כרמב"ם ולכו"ע צריך לקרוא הלא כבכ"ש או באחרי או בקדושים וכיון שלא קראנו זה באחרי נקרא זה בקדושים כמו ברוב השנים שאח"כ מחוברות. [והגר"ש דבלצקי הציע דיתכן דמנהג ירושלים הי' מיוסד לפי שרצו להתאחד עם הספרדים לפחות בשבת אחת אף שבקדושים לא יהיו מאוחדים ועד"ז הארכנו בהפסדת ויקה"פ ע"פ מכתב האדר"ת] אולם הוראות חזו"א ע"פ דברי ר"ש גרינימן זצ"ל [הובא בבירור הלכה שם ונדפס בגנזים ושו"ת חזו"א ח"א עמ' קפ"ז] דמנהג אינו מנהג רק אם נעשה ע"פ ותיקין וגדולי חכמי העיר ומה שהעידו הזקנים אינו ראוי שנעשה כן ע"פ חכמים, וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' ס' וז"ל "דמה שעשו בעלי הלוחות שלא בדרך זה ועוד איזה מחברים אינו מקובל וכל ישראל יוצא ביד רמ"א". וכן אמר לי הגרב"צ קוק שליט"א ששמע כן ממרן הגריש"א זצ"ל להקפיד לקרוא התשפוט לקדושים. [וידידי הרב יעקב יוסף לורנר שליט"א העיר לי על התיקון סופרים סימנים שהדפיס בתיקון שלו כפי סדר הגרי"מ ט"ה וכפי הגירסא הקדומה ובתו"ד שם נר' שהסתמך על הלבוש וזה טעות דשי' הלבוש ל"ש לזה כלל וכפי' שהקדמנו

³¹ בבית מדרשו של אאמור"ר שליט"א בלונדון עושים רוב הדברים ע"פ הלוח כדרשם מו"ז הגר"ר בנימין זצ"ל מנהגי בית המדרש בפנקס מיוחד הועתק בספר ארחות ישראל לאאמור"ר שליט"א פרק י', ושמעתי מידידי הגר"ר יחיאל שווארץ שליט"א מחשובי בית מדרשו שגר"ר אלעזר צאהן זצ"ל ראש הקהל של בית מדרשו, הי' קונה כל שנה לוח א"י לבית המדרש עד שהוחלט דכיון דבלא"ה יש רק י"ד אופני קביעות לשנה, אפשר לעשות חשבון לכל השנים ולקחת כל שנה משנים קודמות, ואכן כיום מוציא אביו הר"ר משה שליט"א הגבאי של בית המדרש כל שנה הלוח שמתאים לשנה זו, והשנה תשפ"ד זה של שנת תשנ"ז. גם ידידי הנ"ל שהוא הבעל קורא להפטרות בבית המדרש, העיר לי ע"ז שבלוח של חול"ל כ' המנהג של החלפת ההפטרות והעיר שבמקראות הגדולות הישן נדפס ג"כ בהחלפה וכגירסא הקדומה.

דאדרכה שי' הלבוש דלעולם יקראו התשפוט גם באח"ק מחוברות ואולי כוונתו מה שהביא הלבוש הגירסא הקדומה שעלי' נסובים ד' המנהגים לשיטתו]

עוד מנהג הי' בליטא ובירושלים אצל הגר"ש סלנט ועוד, שלא להפטיר כלל בהתשפוט רק להפטיר פעמיים הלא כבכ"ש ובשו"ת אבן ישראל להגרי"י פישר זצ"ל ח"ח סי' ל"ח האריך לברר מנהג זה כדי לחוש לגמרי לשי' ר"א מגילה כ"ה. וכבר מצינו כן בירושלים לקרוא פעמיים ברצף הפטורה דומה בפורים משולש שמפטירין פקדתי פעמיים.³²

בשבוע אחרי שכתבתי מאמר זה השלמתי כמה נקודות:

א: בשבת שמעתי הרבה אומרים דהפטרה זו יוצא א' לכ"ז שנים בערך, ואינו מדוקדק כדנתבאר כבר דפעם האחרון הי' לפני כ"ז שנה, ובפעם הבא יהי' עוד י"ז שנים ולפעמים יש רק ג' שנים ביניהם כמו בשנת תש"ג תש"ו תש"ל תשל"ג.

ב: יש שהעירו דבקהלות אשכנז שנוהגים דבשבת הגדול אין מפטירין בוערבה רק כשחל ע"פ בשבת, [כדהביא בס' הפרדס בסדר פרשיות ואו"ז ח"ב שצ"ג ומוכא בבאר היטב ושו"ע הרב בס' ת"ל א"כ אין הפטרה זו נדירה כ"כ דיתכן להיות א' לעשר שנים בערך, ולפ"ז יתכן דלכן לא הביא רעק"א רק הציור דאחרי חל בערב ר"ח ולא כ' הציור דאחרי חל בשבת הגדול דאולי במקומו לא הפטירו וערבה רק כשע"פ חל בשבת.

ג: מה שכתבתי בשם הגרב"צ קוק שליט"א בשם מרן הגריש"א זצ"ל, הוסיף לי כעת הגרב"צ שליט"א ממה שזוכר מה שהי' אצל מרן זצ"ל, והקדים דבדרך כלל לא הי' מרן מתערב בשום דבר בבית הכנסת גם אם הבעל קורא או הבעל תפלה טעו לא הי' מעיר כלל נודדו של הגרב"צ הסביר דא"כ הי' צריך לעורר הרבה פעמים ואם לא הי' מעורר פעם אחד הי' מתפרש כהסכמה אולם באותו יום ה' פ' אחרי תשנ"ז בבוקר אחרי שחרית כשהתאספו סביבו לשאול שאלות בהלכה, פנה לבנו של הבעל קורא ר' יצחק לויין [בן גיסו הג"ר רפאל לויין זצ"ל] ואמר לו לקרוא לאביו, וכשהגיע אמר לו תדע לך שבשבוע זו מפטירין "הלא כבכ"ש", ובשבוע הבא מפטירין

³² כן העיר ר' שמואל הכהן וינגרטן במאמרו הפטרות אח"ק, שהתפלל בביהכ"נ הגר"א בשערי חסד אצל הגרי"מ חול"פ שרמזו לו בשחרית שהבעל הקורא לא הגיע ויודע הטעם שדואג שיצטרך לקרוא התשפוט ואמר שיוודע לו שאין לו מה לדאוג כיון שהמנהג הוא לקרוא פעמיים הלא כבכ"ש, וכן העיר לפניו בעל קורא ותיק שזוכר שכך הי' המנהג ובלוח דבר בעתו הביא שכן נהגו בבתי ברודא אצל ר"ש תיפולינסקי, וכן נהגו שם בשנת תשל" כשהרב הי' הג"ר אליהו זלוטניק וא' המתפללים רצה שיפטירו התשפוט והג"ר אליהו שחור מחה על כך ובעצמו החביא את הנביא כדי שלא יקראו בו. ויש שהציע דאנשי ירושלים יש להם רגישות מיוחדת לירושלים ולכן חששו יותר לשי' רבי אליעזר.

"התשפוט" כמ"ש ברמ"א ולא כמ"ש בלוח. וכשנאמר לו שהגרי"י פישר זצ"ל טוען שאצל הגר"ז בענגיס זצ"ל הפטירו פעמיים הלא כבכ"ש וכמו שעושים הרבה קהלות בירושלים היום, [עי' שו"ת אבן ישראל ח"ח סי' ל"ח] והגריש"א הי' מכבד הגרי"י זצ"ל הרבה, ענה שאין להביא רא' מרב בענגיס זצ"ל דלא הי' דרכו להתערב במה שעושים בבית הכנסת. [אולי מטעם זה ראה הגריש"א צורך לחרוג מדרכו שלא להתערב, שמא בתשפ"ד יגידו שהסכים למי שנוהג אחרת מהרמ"א]

ד: וכשדברתי בענין זה עם הג"ר אליעזר טורק שליט"א רב דק"ק פרושים בברכפלד, אמר דכך הוא דרכו ג"כ שלא להתערב ואע"פ שבבית כנסת שלו רצו לנהוג מנהג ירושלים להפטיר פעמיים הלא כבכ"ש, לא מחה בהם, אבל הוא כשלעצמו הלך לפני התפלה למנין ותיקין במקום אחר לצאת הפטרת "התשפוט" וסמך על מה שהובא בשם הגרשז"א זצ"ל דרק לציבור יש קפידא שלא להפטיר רק אחרי קריאת התורה, אבל יחיד יכול לצאת יד"ח ההפטרה גם לפני קריאת.

עוד סיפר בענין זה דהג"ר יוסף דינקלס זצ"ל רצה לנהוג ע"פ הלוח להפוך הסדר ולקרוא התשפוט לפ' אחרי והלא כבכ"ש לקדושים, והי' מתפלל אצל החזו"א וכשהגיע להפטרה זו צעק דיש להפטיר כמו הלוח, והניח לו החזו"א לפי שלא רצה לעשות מח',³³ והנה אחרי פטירת החזו"א הי' מתפלל בכולל חזו"א וכשהגיע להפטרה זו ורצו להתחיל בהלא כבכ"ש צעק דיש לעשות כלוח, והציבור התלחשו ביניהם דלא הסכים לזה החזו"א בעצם רק מפני כבודו, העיר שם יהודי אחד הונגרי ור' שמואל וינגרטן שמו³⁴ "וכי למה לא תכבדו אותו כמו שהחזו"א כיבד אותו" סוף דבר, מבית מדרשו של החזו"א אין להביא שום רא' למנהגים שלא ייחס הרבה חשיבות למנהגים כדי לריב עלי', וא"כ יש לנו כבר הנהגה של כמה גדולי ישראל שלא היו מתערבים בדברים אלה, וא"כ יש לבדוק תמיד אם יתכן להוכיח ממה שעשו בפני גדולי ישראל. עוד שמעתי על הגרשז"א שבבית כנסת שלו לא רצה בעל קורא בעצמו להפטיר התשפוט ושלח אחר שיעשה כן וקרא לו

³³ ר"י דינקלס הי' גאון עצום מחבר הרבה ספרים כמו דעת יוסף על טהרות ואמונת יוסף על זרעים, הוא עבר מירושלים לגור בב"ב לפי שהקפיד על חשמל כשר בשבת אבל הקפיד בכמה ענינים לעשות כמו הלוח, ויש הרבה סיפורים איך שהי' צועק לעשות משהו והחזו"א הי' סבור אחרת ולפי שלא רצה החזו"א להתווכח הניח לעשות כמותו, ופעם התווכח עם ראש ישיבת מיר [מסתמא ר' בייניש פינקל זצ"ל] בלימוד והגיעו לחזו"א שיכריע ביניהם וענה שאינו מונח בסוגיא וא"כ אמר שר"י מיר צודק רק שלא רצה להתווכח. נפטר בשנת תשל"ו וא"כ מסתמא המעשה השני עם ההפטרה בכולל חזו"א הי' בשנת תשל"א או תשל"ג.

³⁴ הוא כתב מאמר שלם בענין הפטרת אח"ק והבאנו מדבריו בשבוע שעבר.

הגרשו"א שאתה הוא הבעל קורא ואתה חייב לקרוא את זה.

ה: והנה כיום הרבה קהלות בירושלים אכן לא מפטירין בהתשפוט כלל רק פעמיים הלא כבכ"ש [ויש גם כאלה שעושים כמו הלוח וזה קשה להבנה דאם בין כך קוראים התשפוט לא הרווחנו כלום, אלא שכך נהגו ובצירוף שי' הרמב"ם והספרדים להתשפוט הפטרת אחרי ואעפ"כ לקדושים לא עושים כספרדים וא"כ למה לא נעשה לגמרי כאשכנזים, והגרמ"ט בעצמו הוסיף כמה מילים כדי לסיים בדבר טוב וצ"ע למה בנפרדים נחשב כסיום וצ"ע] ויש הסוברים דה"ה כל מי שהוא יוצא ירושלים ונוהג מנהג ירושלים [כמדומני שכ"פ הגר"מ ברנסדורפר שליט"א] אולם הגר"א טורק שליט"א טען וששמע כן מהגר"ר נתן קופשיץ שליט"א דל"ש רק למי שגר בירושלים וא"א לקחת מנהג זה למקומות אחרים, אולם י"ל דמי שהוא ירושלמי מרגיש רגישות לירושלים בכל מקום ונקרא כן "ירושלימער".

ואמרתי בדרך צחות שהקב"ה כבר רמז ליחזקאל שאנשי ירושלים לא ירצו לשמוע הפטרה זו דהנה הקב"ה נקט הלשון התשפוט התשפוט פעמיים, וביאור לשון התשפוט היינו "התרצה להתווכח עם אנשי ירושלים על העוולות שעשו"? וא"כ י"ל דפעם ראשון התשפוט קאי באותו זמן שהיו רשעים וכן בוודאי לא ירצו לשמוע, ופעם שני התשפוט קאי על הדורות האחרונים שלא יהיו רשעים ואדרבה יחפו על כבוד ירושלים כמו רבי אליעזר במגילה כה: וא"כ בוודאי לא ירצו לשמוע נבואה זו.

עוד שמעתי טעם שבירושלים התעקשו בשנת תש"ג לא להפטיר בהתשפוט שהי' עוד באמצע המלחמה, ופחדו לעורר דינים ע"י הקריאה, ויש לציין דבאמת הפעם הקודמת הי' בשנת תרע"ט בזמן של מלחמת העולם הראשונה. ויש לדעת דקריאה בתורה ובנביא יש לו השפעה עצומה בעולמות העליונים עד כמה שמדקדקים היטב בטעמים ובנקודות שמרמזים לסודות גדולות ומעורר כנגדה בעולמות עליונים, עד כדי כך שכ' בספר כרם שלמה [על עץ חיים שער ח' פ"ו אות י"ד] דקריה"ת מסוגל להעלות תפלות שעוד לא הצליחו לעלות, ולכן תיקן עזרא כל שני וחמישי קריאת התורה, וכן בכל יום של התאספות רוב עם, כדי להעלות התפלות, וא"כ בוודאי אינו דבר של במה בכך קריאת ההפטרה, ומובן ג"כ למה כתב הלבוש דברים חריפים כ"כ על שינוי ההפטרה.

ו: וסיפר לי בעל קורא מנוסה, שדרכו לקרוא פעמיים כל שבת והכין לעצמו היטב הפטרת התשפט דיש בה מילים קשות, ובפעם הראשון שקרא לא עשה שום טעות, אבל במקום השני עשה הרבה טעויות, ופירש לעצמו דזה קרה לפי שבמקום השני עשו עסק גדול לפני הקריאה והכריזו

דכעת נקרא הפטרה נדירה שכבר לא קראו כ"ז שנים, ונעשה מזה מצב כמו ברכת החמה, וי"ל דבאמת הרי הפוסקים לא הי' ניחא להם כ"כ בהפטרה זו שמדבר בגנות ירושלים ואנו מקווים ליום שיבנה ירושלים ושלא נצטרך לשמוע זה, אלא דכעת מחוסר ברירה שכבר קראנו הלא כבכ"ש בפ' אחרי צ"ל התשפט, וא"כ צריך להתאנח מזה, ולא לעשות מזה שמחה כמו ברכת החמה, ולזה נכשל כ"כ בלשונו וכענין דברי רבי חנינא בן דוסא סופ"ד דברכות אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף. וסיפר לי עוד שאחד השומעים אמר לו שעשה בר מצוה לפני כ"ז שנים ושאל למרן הגריש"א שפסק לו לקרוא התשפוט ולא כהלוח.

עוד שמעתי מה שקרה בשנת תשפ"ד שא' התפלל בפ' אחרי בקהלה שעשו ע"פ הלוח וקראו התשפוט ובפ' קדושים הוצרך להתפלל במקום אחר כדי לקבל מפטיר שהי' לו יארצי"ט [כיון שבמקום הראשון הי' כבר תפוס] ושמה קראו התשפוט, והסתפק האם נכון שיקרא פעמיים התשפוט, ופסק הג"ר מרדכי גרוס שליט"א שחלילה לשמוע פעמיים התשפוט ועדיף שלא יהי' לו מפטיר כלל ליארצי"ט. וכבר הבאנו מס' החיים להגרש"ק או"ח סא: במנין שבטעות קראו התשפוט לפ' אחרי שמ"מ יקראו שוב התשפוט בפ' קדושים שזהו ההפטרה, ויש לחלק דמירי במנין אחד שמנהגם שהתשפוט שייך לפ' קדושים, וא"כ כשקראו התשפוט לאחר הי' טעות ומעוות לא יוכל לתקן, אבל אדם כזה שהולך ממקום למקום וקורא התשפוט משני מקומות זה כבר אינו נכון.

ז: והעיר ידידי הרב יעקב יוסף לרנר שליט"א דבאמת זה לא כ"כ נורא להפטיר הלא כבכ"ש לפ' קדושים ע"פ מה שראה בשו"ת אגרו"מ או"ח ח"א סי' ק"ג שנשאל בשני ילדים שלמדו הפטרת ה' עזי שנוהגין להפטיר בפ' בחקתי ואפשר לבא עי"ז למחלוקת בביהכ"נ והפסד להקהלה משום שאין רוצים ליחלק לשני מנינים, ורצו שלאחד יקראו בפ' בהר ויקרא ג"כ ה' עזי אם רשאים לעשות והשיב דאם היה מזדמן זה בשבת אחרת אין לנו לשנות לקרא הפטרה אחרת כי בעצמנו איננו יכולים לומר שהפטרה זו שייכת להפרשה שקורין בשבוע זו אף שנדמה לנו, אבל לקרא הפטרת ה' עזי בפ' בהר מכיון שלהרמב"ם ולמנהג הספרדים ה' עזי היא הפטרת פ' בהר, יש לסמוך בשעה"ד כזה על דעת הרמב"ם אף שהוא נגד מנהגנו, דלא גרע דעת הרמב"ם ומנהג מדינתו גם אצלנו במקומותינו שאין נוהגין כמותו, כיחיד נגד רבים שמוכרחין לעשות כהרבים ומ"מ בהפסד מרובה או בשעה"ד סומכין גם על דעת יחיד בדברים שהם מדרבנן גם להש"ך כמפורש בש"ך בהנהגות או"ה ביו"ד סוף סי' רמ"ב. וכ"ש להב"ח שאפילו באיסור דאורייתא

שירת

פרשת קדושים

התורה

ולפ"ז י"ל גם לדידן כיון דחזינן דפעמים קוראים הלא כבכ"ש לפ' קדושים לחוד כשפ' אחרי בער"ח וכד' רעק"א, הרי בהכרח דיש לזה שייכות לפ' קדושים לחוד, ושוב אפשר בשעה"ד שאין אנו מרוצים בהפטרות קדושים להפטיר בהלא כבכ"ש, אולם יש לדון דד' האגרו"מ הוא רק שם ששי' הרמב"ם אכן להפטיר כן וא"כ הו"ל כיחיד נגד רבים, אולם זה יסייע למנהג הגרימ"ט שמפטיר התשפוט לפ' אחרי דלא נימא דלא יצא יד"ח דסו"ס ד' הרמב"ם וספרדים להפטיר כן בפ' אחרי.

סובר כן וכן הוא גם דעת הט"ז יו"ד סי' רצ"ג סק"ד לענין חדש בחוץ לארץ במדינותינו עיין שם. והפטרה הוא ענין דרבנן שגם הש"ך יודה שיש לסמוך ע"ד הרמב"ם לקרא בפ' בהר הפטרת ה' עזי.

ומה שגם בפ' בחקתי יקראו הפטרת ה' עזי אין זה כלום כיון שבפ' בחקתי הוא כמנהג דמדינותינו ומה לנו מה שעשו בשבת העברה שלא כמנהגנו. וגם הא חזינן לאלו שהיו נוהגין להפטיר בחתונה שוש אשיש כדאיתא באו"ח בסו"ס תכ"ח שהיו מפטירין גם כשיש חתנים בב' ובג' שבתות זו אחר זו שוש אשיש אלמא שאין קפידא בזה שיקראו הפטרה אחת אף בשבתות סמוכות. עכ"ד האגרו"מ.

